MAGYARORSZÁGI EGYHÁZAK ÖKUMENIKUS TANÁCSA
1117 Budapest, Magyar tudósok krt. 3.

Szociáletikai Bizottság

„Elvándorlás és migráció a 21. században” KONFERENCIA

2016. május 26. 13-17 óra

MAGYARORSZÁGI EGYHÁZAK ÖKUMENIKUS TANÁCSA
1117 Budapest, Magyar tudósok krt. 3.

Szociáletikai Bizottság

„Elvándorlás és migráció a 21. században”
KONFERENCIA

2016. május 26. 13-17 óra

Kiadja
A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa
Szociáletikai Bizottsága

Kiadásért felelős személy:
Dr. Fischl Vilmos

Szerkesztette:
Dr. Fazakas Sándor

Nyomda
West-Graph Kft.
Szigethalom

ISBN 978-963-12-5876-9

MEÖT SZÉKHÁZ
2016. május 26. 13-17 óra
A Konferenciát vezette: DR. FAZAKAS SÁNDOR

Minden jel arra mutat, hogy az elvándorlás és a migráció jelenségével és annak következményeivel hosszabb távon kell számolni. Mit mondhatnak erről a keresztyén/keresztény egyházak? Szabad-e az emberi méltóság és szabadság felől nézve különbséget tenni migráns és migráns között, politikai menekült vagy kiszámítható életkörülmények után elinduló ember között?

Bevezető gondolatok

Dr. Fazakas Sándor - egyetemi tanár DRHE

A népvándorlás kérdése a Bibliában

Dr. Zsengellér József - dékán KRE

A jövevénnyel szembeni kötelezettségek a Tóra alapján

Be kell-e fogadnunk a menekülteket? – Háláchikus állásfoglalás

Oberlander Báruch - rabbi, Budapesti Ortodox Rabbinátus vezető

Az újkori népvándorlás okai – helyzetjelentés a Közel-keletről és Afrikából

Bokor Balázs - nagykövet (volt szíriai, libanoni és jordániai nagykövet)

Iszlám és kereszténység párbeszédének lehetőségei

Dr. Fischl Vilmos - evangélikus lelkész, NKE tudományos főmunkatárs, MEÖT főtitkár

A szekuláris állam felelőssége a migrációs helyzetben

Dr. Nógrádi György - egyetemi tanár Corvinus Egyetem

Gyülekezetek szociális felelőssége és lehetőségei

Laborczi Géza - evangélikus igazgató lelkész, főiskolai tanár

Fazakas Sándor: Bevezető gondolatok

Az elvándorlás és a migráció immár évek óta súlyos kihívások elé állítja az európai társadalmakat. Gyors és megnyugtató megoldás – legalábbis úgy tűnik – egyelőre nem látszik körvonalazódni. Az utóbbi években magyar munkavállalók százezrei éltek a szabad munkaerő-áramlás lehetőségével az Európai Unión belül, de nemcsak ideiglenes munkavállalás végett távoztak valamely nyugat-európai országba, hanem a tartós letelepedés szándékával is. Ez a folyamat a következő években és évtizedben nemcsak az életformák pluralizálódását, az egyéni életvitel, illetve a családi élet mélyreható változásait és transzgenerációs hatásait hozza magával, de egyes országok társadalmi összetételére és nemzetgazdaságára nézve is kihatással lesz még akkor is, ha az elvándorlás hozzávetőlegesen ugyanannak a kultúrkörnek határain belül történik, és elmondható, hogy Európa mai arculatát vallási, politikai és gazdasági okok miatt elindult tömegek mozgása alakította hosszú évszázadokon át. Mindeközben hónapok óta emberek százezrei és milliói tartanak Európa felé a Közel-Kelet háború sújtotta országaiból, Észak-Afrikából vagy éppen a balkáni térség gazdaságilag elmaradottabb vidékeiről. Az újkor eddig nem ismert, legnagyobb arányokat öltő migrációs áradatának kiváltó okai a klímaváltozás, a háborúk, fegyverszállítás, államok rendfenntartó szerepének összeomlása, globális kereskedelmi egyezmények következményei, a gazdasági igazságtalanság fenntartása és az erőforrásokat felemésztő életstílus. Mindennek következtében emberek milliói vannak mozgásban a világban.

Viszont ahogyan Európa, az Európai Unió intézményei, valamint s az egyes tagállamok kormányai a kérdést kezelni próbálják, nem felkészültségről vagy kiforrott koncepcióról szólnak, hanem tanácstalanságról, félelmekről, félelemkeltésről vagy hamis illúziókról. Pedig az előjeleket már évek óta fel kellett volna ismerni: a közel száz évvel korábban mesterségesen kialakított geopolitikai struktúra megszűnt működni, az egyes régiókban a status quo már nem tartható tovább, s az érintett népek tömegei indultak el a boldogabb élet reményében nyugat, illetve észak felé. Úgy tűnik, történelmi jelenséggel van dolgunk, s közben nem a menekültválság megoldása jelenti a legnagyobb kihívást, hanem maga a kríziskezelés európai módja került válságba. Az elmúlt hónapok tapasztalatai alapján ugyanis leszögezhető: egyrészt nem vitatható a politika, illetve az állam felelőssége a kérdésben, másrészt megengedhetetlen, hogy a menekültek helyzetét bármely társadalmi erő rövid távú politikai haszonszerzésre használja. Ugyanakkor minden jel arra mutat, hogy az elvándorlás és a migráció jelenségével és annak következményeivel hosszabb távon kell számolnunk.

De milyen szerep vár e folyamat kapcsán a keresztény teológiára és egyházakra? Kétségtelen, keresztény segélyszervezetek, hivatásos segítők és vallási-humanitárius motiváció által vezetett önkéntesek állták a sarat határzónákban vagy pályaudvarokon, és keresték a konkrét, kézzel fogható segítségnyújtás módját minden lehetséges szinten. Egyházak együtt vagy külön-külön nyilvános állásfoglalások által kívánták tájékoztatni a közvéleményt arról, hogy egyrészt a segítségnyújtás a bibliai felebaráti szeretet megnyilvánulásának része, másrészt az állam felelősségére és a törvényes állapotok fenntartásának kötelezettségére

apelláltak. Ugyanakkor mind a társadalom horizontján, mind pedig az egyház(ak) belső köreiben ott feszül a kérdés: vajon a menekültválsághoz való viszonyulás az egyház számára nem a hitelesség tesztkérdése? Vajon tarthatók az egyház és társadalom, vallás és politika, hitélet és közjó viszonyrendszerében az évtizedek alatt begyakorolt, s ma már evidenciaként kezelt korábbi sémák, minták és megoldások?

A menekültkérdés a keresztény egyházak számára nem egyszerűen morális kérdés vagy társadalometikai kihívás. Ennél több! A menekültekért való felelősség a teológia és az egyházi lét lényegéből fakad; a bibliai kor, a keresztény egyházak története, a teológia tanfejlődése egyaránt arról tesz bizonyságot, hogy mit jelent hívő emberként és közösségként felvállalni a hit konzekvenciáit konkrét társadalmi-történelmi helyzetben, de az Isten színe előtt, az emberért és a világért. Az egyéni és közösségi helyváltoztatás (migráció a Bibliában), a lelkiismereti szabadság megőrzéséért vállalt kényszerű vagy önkéntes száműzetés vállalása (pl. keresztyénüldözések, vallásháborúk, felekezeti harcok idején), a diaspóra-szituációk megélése és szellemi hozadéka egyaránt jelzik, hogy a menekülés és a menekülthelyzetre adott hitbeli válaszok a vallás megélésének állandó dimenzióit jelentették évszázadokon keresztül. Egy adott társadalmi-politikai helyzetből való kivonulás, s e helyzetnek értelmezése és feldolgozása a hit felől volt lehetséges – és fordítva, a konkrét helyzetek kényszere és megélése a hitbeli bizonyosság keresése, az Isten „itt-és-most" aktuális akaratára való rákérdezés, illetve a teológiai reflexiók számára jelentett motiváló tényezőt. Éppen ezért, az egyház egyház-voltát adná fel, ha az elűzöttek, életveszély elől menekülők, a kisemmizettek, éhezők és elesettek iránt érzéketlenséget tanúsítana vagy egyszerűen átutalná ezt a felelősséget más társadalmi szereplők térfelére. Ezt az egyház akkor sem tehetné meg, ha a társadalom már érdektelenséget vagy kelletlenséget mutat a kérdés iránt, vagy ha a politika folyamodna drasztikus megoldásokhoz a menekültek elutasításában. Ugyanakkor a kérdéshez való viszonyulás nem csaphat át valamely romantikus-szentimentális magatartásba; józanságra és a részletek, a krízist kiváltó okok és egyéb tényezők alapos ismeretére és megvizsgálására van szükség ahhoz, hogy az egyház szolgálata és álláspontja egyszerre legyen hitből fakadó magatartás és szakmailag kompetens megnyilvánulás. Továbbá az egyház önazonosságának és a menekültekhez való viszonyulásának összefüggése olyan kérdés, amely nem megosztja, hanem sokkal inkább összekapcsolja a keresztény egyházakat az ökumené horizontján. De az sem hallgatható el, hogy az evangéliumnak a másik kultúrával és másik vallásos magatartással való találkozása a saját egyházaink számára is olyan kihívás, amely terén még sok a feladat, s amely párbeszédre való készség, megértésre való törekvés és másik kultúra-vallás iránti tisztelet nélkül nem lesz kezelhető.

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának Szociáletikai Bizottsága a fenti felismerések és körülmények miatt tartotta időszerűnek, hogy 2016. május 26-án interdiszciplináris szakmai konzultációt hívjon össze az elvándorlás és migráció tárgyában, ökumenikus jelleggel. Meggyőződésünk szerint ahhoz, hogy a menekültválság kérdésében reális képet nyerjünk és segítsük az egyházak álláspontját és konkrét cselekvési lehetőségeit, ugyanakkor a közélet számára is megalapozott keresztény álláspontot tudjunk fel-

mutatni, elengedhetetlen, hogy megteremtsük a párbeszéd fórumát a keresztyén és zsidó írásmagyarázat, a vallástudomány, szociológia és a biztonságpolitika, a diplomáciai tapasztalat és a gyülekezeti-lelkészi szolgálat lehetőségei között. És az is elengedhetetlen, hogy a partner tudomány felé közvetítsük azokat a keresztény teológiai felismeréseket és igazságtartalmakat, amelyekre – igenis – szüksége van modern társadalomnak és a szekuláris államnak ahhoz, hogy a menekültkrízist és hasonló válsághelyzeteket kellő érzékenységgel, emberséggel és szakmai illetékességgel legyen képes kezelni a 21. század második évtizedében.

Számtalan kérdés feszül a horizonton: egyházként, teológusként, gyülekezeti tagként, állampolgárként vagy valamely szakterület képviselőjeként kérdezettek vagyunk, és mi is kérdezünk. Ilyen kérdések például: szabad-e az emberi méltóság és szabadság felől nézve különbséget tenni migráns és migráns között, politikai menekült vagy kiszámítható életkörülmények után elinduló ember között? Megengedhető-e, hogy a menekültek egy tömegként legyenek kezelve, bizonyos kollektívaként kerüljenek beazonosításra? Redukálható-e az ember önazonosságának egyetlen szegmensére, pl. vallási vagy kulturális identitására? Hogyan viszonyul egymáshoz az egyén individuális joga a biztonságosabb és kiszámíthatóbb életkörülmények iránt és a népek önrendelkezési joga? Milyen hosszú távú társadalmi következményekkel jár a konkrét és azonnali segítségnyújtás a humanitás és szolidaritás parancsa jegyében? Hogyan viszonyul egymáshoz a menekültért való felelősség és a saját családért, nemzetért, társadalomért vállalt felelősség? Valóban feloldhatatlanok a feszültségek kultúrák és vallások önértelmezései között?

Ilyen és hasonló kérdések hosszú sora fogalmazható meg. Ugyanakkor minden kísérlet a válaszra újabb kérdéseket indukál; minden részismeret a témakör további összefüggéseit és szegmenseit világítja meg. Konferenciánknak nem az volt a célja, hogy végérvényes és megfellebbezhetetlen igazságigényű válaszokat fogalmazzon meg – az ilyen kijelentések ugyanis csak a vélemények és frontok megmerevedését idézik elő. Célunk az volt, hogy nyitva tartsuk a párbeszédet, impulzusokat adjunk a jelenség és a valóság vizsgálatához, és bátorítsunk újabb kérdések megfogalmazására. Ha az egyes előadások elolvasása és tanulmányozása után az olvasóban maradnak kérdések és újabb kérdőjelek feszítik, konferenciánk elérte célját. Egy dolog bizonyosnak látszik: társadalmunk és földrészünk arculata a közeljövőben nagy változásokat fog átélni; nincs visszaút a néhány évvel ezelőtti miliőbe. A történelemben eddig minden kísérlet, amely megpróbálta visszaforgatni az idő kerekét, tragédiákhoz és katasztrófákhoz vezetett. Ezért a bibliai korra, az egyház történetére és a keresztény hit tapasztalatira való visszatekintés akkor lehet hiteles és akkor nyújthat valós segítséget egy társadalmi-történelmi krízis idején, ha arra indít, hogy a rólunk megemlékező Isten arca előtt merjük bejárni az előttünk álló utat – újabb kérdéseket megfogalmazva, szolidaritásban fogant válaszokat keresve, a jobbra taníttatás alázatával és reménységével.

Zsengellér József: A népvándorlás kérdése a Bibliában

Az emberi társadalom csoportos együttélésének állandó jellemzője, éppen ezért a világtörténelem egyik folyamatos sorsfordító jelensége a népvándorlás. A csoportos migráció részeként vagy a mellett megfigyelhető az egyének folyamatos lakóhely változtatása is. Mindennek három alapformája ismert.
A nomád társadalmak létformája arra rendezkedett be, hogy akár az élelemforrást jelentő állatok és csordák mozgását követi, akár transzhumantáló állattenyésztést folytatva az ellátást biztosító legelők minőségének és mennyiségének függvényében változtatják lakhelyüket.

A mezőgazdasági termelésből élő népcsoportok számára gyakori elvándorlást okozó jelenség az időről időre megjelenő éghajlat- vagy klímaváltozás.
Egyes népcsoportok technikai fölénye lehetővé tette, hogy meghódítsa mások területét ez által okozva népmozgásokat.

A két utóbbi esetben kialakuló helyzeteket William McNeill kategorizálása nyomán négy csoportba rendezhetjük, melyek alapvetően etnikai csoportok interakciójaként jellemezhetők:
egyik populáció meghódítja a másikat, ami két korábban eltérő közösség szimbiózisát eredményezi ugyanazon a területen.
egy populáció radikális áthelyezése egy másik által a hadviselés szisztematikus gyakorlásának eredményeként.
kívülállók bizonyos mértékű beszivárgása a helyi lakosság hozzájárulásával.
egyének vagy teljes közösségek erőszakos importálása korábbi lakhelyükről rabszolgakereskedők révén.[1]

Az ókori Közel-Kelet történetének, mely a Biblia földrajzi hátterét adja, szintén ez a három tényező volt a meghatározó. A Mezopotámia—Sziro-Palesztina—Egyiptom tengely mentén részben a klímaváltozás, de főként a katonapolitikai célok meghatározta népmozgások figyelhetők meg a Kr. e. 3. évezred végétől egészen az időszámításunk kezdetéig tartó hosszú periódusban. A Kr. e. 3-2. évezred egyrészt a Mezopotámiában történő sumér-akkád lakosságváltás és szimbiózis eredményeként,[2] másrészt az attól részben független ún. amorita (vagyis nyugati) csoportok költözéseként kialakuló népvándorlás jegyében telt.[3] Egyiptom számára a sémi eredetű hükszoszok térfoglalása, majd a 2. évezred periodikusan ismétlődő szárazságai következtében – legjobban dokumentáltan az ún. Amarna korban – megfigyelhető bevándorlás jelentett mélyreható változásokat.[4]

---

[1] William H. McNeill, „Human Migration in Historical Perspective," *Population and Development Review* 10/1 (1984) 1-18 ebbe a négy kategóriába sorolta a migráció fő okait az ókortól kezdve.

[2] Lásd Wolfram von Soden, *Einführung in die Altorientalistik*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1992[2]. Harriet Crawford (szerk.), *The Sumerian World.* Abingdon: Routledge, 2013. Magyarul pl. A. Leo Oppenheim, *Az ókori Mezopotámia*. *Egy holt civilizáció portréja*. Budapest: Gondolat, 1982, kül. 186-204. Amélie Kuhrt, *Az ókori Közel-Kelet.* (Studia Orientalia) Piliscsaba: PPKE BTK, 2005, 17-67.

[3] A téma előkerül az előző jegyzetben említett könyvekben is, de az időről időre vándorló csoportok mechanizmusának feldolgozását adja Horst Klengel, *Nomádok az ókori előázsiában.* Budapest: Gondolat, 1985, kül. 47-49.

[4] Kákosy László, *Az ókori Egyiptom története és kultúrája.* Budapest: Osiris, 1998, 128-161. Marc van de Mieroop, *A History of Ancient Egypt*. Oxford: Blackwell, 2011, 131-136; 184-206.

A Sziro-Palesztina—Egyiptom rövidebb tengelyre fókuszálva látható, hogy a klímaváltozás és az életmódváltás okozzák a legjelentősebb népmozgásokat a Kr. e. 2. évezred és a Kr. u. 1. század között. Ebben a korszakban a Hettita és az Egyiptomi birodalmak terjeszkedése révén Kánaán ütköző zónává válva hol egyik, hol másik birodalom befolyási övezetévé lett, annak minden hozadékával együtt. A hajózási technika változása a tengeri népek invázióját eredményezte a 2. évezred közepétől a Sziro-Palesztinai területen, mely a Ramszesz dinasztiát késztette védekezésre befolyási övezetében. Ebben az időben érkeznek a későbbi filiszteusok a déli partvidék területére.[5] A nagyhatalmak meggyengülésük során kivonulnak az ellenőrzésük alatt tartott területekről, ahol a hatalmi és populációs vákuum eredményeként önálló nemzetállamok jönnek létre, köztük Izrael és Júda.[6]

Az Újasszír és Újbabiloni birodalmak terjeszkedési politikája új fejezetet jelent a térség életében. A tömegdeportációkra alapozott birodalomépítés technikája[7] népcsoportok részleges vagy teljes cseréje, eltelepítése révén más területek benépesítését, illetve a hadsereg különböző területeken való megerősítését és ellátását szolgálta. Így került el több fázisban Kánaánból a korábbi jahvista lakosság java része és ezzel párhuzamosan kerültek ide más etnikumok és vallások tagjai. Emellett megfigyelhető a demográfiai vákuum miatti betelepülés a szomszédos edomita területről. A Méd-Perzsa Birodalom az asszír-babiloni technika inverzét alkalmazva visszatelepítésekkel tette lojálissá a helyi lakosságot, ami további etnikai és vallási keveredést eredményezett.[8]

Nagy Sándor és utódai révén az egész Kelet-Mediterráneumot magába foglaló hellenista világ kialakulásával már nem csupán az erőszakos be- és eltelepítések, de a kereskedelem és kézművesség fellendülésével a gazdasági célzatú migráció is elősegítette újabb etnikumok és vallási csoportokhoz tartozók palesztinai letelepedését, és ezzel párhuzamosan a zsidóság más Földközi-tengerparti városokban való megjelenését.[9] Így alakulnak ki az első zsidó közösségek és zsinagógák Alexandriától Krétán és Tesszalonikán át Szicíliáig. A makkabeus felkelésből kinövő hasmoneus királyság terjeszkedése során helyreállítja a régi nagy-Izraelt, ám a perzsakori visszatérés óta szinte csupán a korábbi Júdát lakó zsidóság egy részének áttelepítése is szükséges a jahvista lakosság nélküli területekre, főként Galileába.[10] Így jut el a későbbi József, az ács családja is a júdeai Betlehemből a galileai Názáretbe.[11]

---

[5] A „tengeri népek" eredetének, történetének legújabb áttekintéséhez lásd Eliezer D. Oren (szerk.), *The Sea Peoples and Their World: A Reassessment*. Philadelphia: University of Philadelphia Museum, 2000.

[6] Karasszon István, *Izrael története a kezdetektől Bar Kochbáig.* (Kréné) Budapest: Új Mandátum, 2009. J. Maxwell Miller – John H. Hayes, *Az ókori Izrael és Júda története*. (Studia Orientalia) Piliscsaba: PPKRE BTK, 2003, 78-140.

[7] A deportációs technika leírását, melyet azóta is minden nagybirodalom gyakorolt, adja Bustenai Oded, *Mass Deportation and Deportees in the Neo-Assyrian Empire.* Wiesbaden: Harrassowitz, 1979. Lásd még Miller – Hayes, *Az ókori Izrael és Júda története*, 304-305.

[8] John L. Berquist, *Judaism in Persia's Shadow. A Social and Historical Approach.* Minneapolis: Fortress Press, 1995, 24-26.

[9] John M. G. Barclay, *Jews in the Mediterranean Diaspora: From Alexander to Trajan (323 BCE - 117 CE)*. Berkeley – Los Angeles: University of California Press, 1996.

[10] Arisztobulosz és Alexandrosz Jannaiosz uralkodása idején meg is történt.

[11] Vö. Gerhard Kroll, *Jézus nyomában.* Budapest: Szent István Társulat, é.n., 11-17. Ezzel szemben lásd Karasszon, *Izrael története,* 187-188.

Idumea és Iturea lakosságát pedig erőszakos eszközökkel térítik át a zsidó hitre,[12] köztük a későbbi Heródesek őseit.

A Római Birodalom kezdetben a társadalmi elit karrierépítése, illetve a gazdasági előnyök megszerzésének lehetősége révén csábított elköltözésre zsidókat a Birodalom jelentősebb településeire, így Rómába is.[13] A zsidó háború és a Bar Kochba felkelés eredményeként azonban már nem csupán erőszakos eltelepítésről, vagy akár a harcok során szerzett rabszolgáknak a légionáriusok általi – egészen Pannóniáig történő – elköltöztetéséről beszélhetünk, hanem a zsidóság kitiltásáról Jeruzsálemből, majd egész Júdeából.[14] Ennek eredményeként szélednek szét a zsidók az egész Birodalomban, és ezért menekül el Jeruzsálemből a keresztyén ősgyülekezet is.[15] További következményként említhető a templom lerombolása és Jeruzsálem átépítése mellett a legkülönbözőbb etnikumok letelepítése a kiürült területeken, akik így közvetlen kapcsolatba kerültek a zsidóság közegével és a születő keresztyénséggel.

Az önkéntes vagy erőszakos migrációk sorát végigtekintve egyértelműen látható, hogy a bibliai Izrael történetének legfontosabb eseményei ezekben a kontextusokban jelennek meg. Következésképpen számos bibliai történet elemezhető a migráció, a népvándorlások kérdésének összefüggéseiben, kivált az Ószövetség, de az Újszövetség fő teológiai motívumát, a szabadítást adó Exodus, vagyis az Egyiptomból való kivonulás története. A jövevényként (bevándorló migránsként) Egyiptomban élő zsidóságot Isten új hazába, az Ígéret földjére vezeti negyven évi vándorlás során. A történetben megjelenik az éghajlatváltozás okozta helyváltoztatás, az etnikai feszültségekből adódó népmozgási szükség, illetve az új terület lakosságának meghódításával, azok elűzésével vagy integrálásával járó lakosságcsere. Mindezek teológiai lecsapódása Isten szabadításaként lelki és etikai hivatkozási alappá válik Izrael számára, mely Istenhez és embertársaikhoz való viszonyukat szabályozza.[16]

A népvándorlásokat kísérő akciók és interakciók eredményeként óhatatlanul keverednek az etnikai és vallási csoportok, ami az adott terület további történetét alapvetően meghatározza. Talán nem véletlen, hogy az ószövetségi törvényi előírások igyekeznek gátat vetni mind az etnikai mind a vallási keveredéseknek, ugyanakkor a narratívák és prófétai szövegek ezen igyekezet gyakori sikertelenségéről számolnak be.

---

[12] Johannész Hürkanosz és I. Arisztobulosz uralkodása alatt (Josephus, *Antiquitates* 13.9.1. és 13.11.3). Ernst Haag, *Das Hellenistische Zeitalter. Israel und die Bibel im 4. bis 1. Jahrhundert v. Chr.* (Biblische Encyklopädie 9) Stuttgart: Kohlhammer, 2003, 94-95.

[13] Barclay, Jews in the Mediterranean Diaspora, 282-319.

[14] Everett Ferguson, *A kereszténység bölcsője.* Budapest: Osiris, 1999, 356-359. A templom pusztulása utáni helyzet és a Bar Kochba felkelés elemzéséhez lásd Grüll Tibor, „A Bar-Kochba felkelés. A kutatás fél évszázadának eredményei és kihívásai," *Antik Tanulmányok* LII (2008) 27-51.

[15] Vö. Galsi Árpád, *Jakab az Úr testvére. Jakab az ősgyülekezet és az ősegyház kontextusában.* (Questiones Theologiae 5) Budapest: KRE HTK-L'Harmattan, 2012, 210-214.

[16] A teológiai vonatkozások részletesebb elemzését lásd e cikk korábbi változatában: Zsengellér, József, „Migráció a Bibliában," *Theologiai Szemle* 58/3 (2015) 135-39.

Esettanulmányok

A népvándorlások nyomán létrejövő kulturális és vallási találkozások és keveredések bibliai történeteiből két ellentétes irányút tekintünk most át röviden. Elsőként Ruth könyvét, mely az egyén perspektívájából láttatja a népvándorlás alap okait és következményeit, majd a Samária bukását követő eseményeket a 2 Királyok 17. fejezetéből, mely közösségi szinten mutatja be a deportációk eredményeit.

Ruth könyve

Ruth könyve a vándorlások könyve. Mondhatjuk ezt akkor is, hogyha a történetben mindössze két elvándorlásról olvasunk, ami csupán hat ember mozgását érinti, és ez a mozgás összességében sem haladja meg 100 km megtételét. Azért jogos mégis a vándorlások könyveként illetni Ruth könyvét, mert ez a központi történés az elbeszélésben, egyben ez adja a szereplők életének alapkonfliktusát is.[17]

Az életkörülmények radikális megváltozása, az élettér ellehetetlenülése figyelhető meg az elbeszélés elején. Az éghajlatváltozás okozta éhínség miatt kényszerül arra Elimelek családjával, feleségével Naómival és két fiával, hogy otthonukat elhagyva elvándoroljanak szülőföldjükről és jövevényként, idegenként (*gér*) éljenek a szomszédos Móáb földjén. Mondhatjuk azt is, mai szóhasználattal élve, hogy gazdasági menekültek voltak. Olyanok, akik a jobb megélhetés reményében kerekedtek fel, ám a legközelebbi alkalmas területen meg is álltak, és letelepedtek. Úgy telepedtek le, hogy alkalmazkodtak az új környezethet, igyekeztek beilleszkedni az új otthont biztosító közegbe. Tíz évig laktak jövevényként Móábban és a fiúk móábita feleséget vettek maguknak. A jövevényként való élés pedig azt jelenti az Ószövetségben, hogy az illető idegen származásúként telepszik le egy adott helyen és részévé válik az adott országnak. Ez a részévé válás a társadalomba való beilleszkedést jelenti a munkavállalás területén, a magánélet területén és végső eredményként a vallásgyakorlás területén is.[18] Beilleszkedésük sikerült, mert elfogadták őket, fiaikhoz két móábi család hozzáadta a lányait. A jövevény most már integrálódott, a helyi közösség részévé vált.

A globális vagy nagyléptékű környezetváltozáson kívül az egyén családi életkörülményeinek a megváltozásai egyedi szinten is késztethet valakit elvándorlásra, migrációra. Elimelek halálával felesége, Naómi a fiainak az ellátására szorult. Nem lévén örökölhető családi birtok, mely eltartaná az özvegyet, csak gyermekei támogatására számíthat. Ám a történet szerint a két fiú is meghal. Vagyis hirtelen már három eltartásra szoruló özvegy találja magát az utcán. Az ókorban az özvegyek sorsa kilátástalan volt, ha nem volt valamire való földbirtokuk, amiből meg lehetett volna élni. Az egyetlen kézenfekvő megoldás, ha eredeti családjukhoz térnek. Ez Naómi számára visszatérést jelent Izraelbe, a két fiatal nő számára pedig vagy csatlakozást anyó-

[17] Ruth könyvének részletes exegézisét lásd Egeresi László Sándor, *Nyelvészet és folklór – Rúth könyvének magyarázata*, Budapest: Kálvin Kiadó, 2006.

[18] Az ószövetségi törvényi szabályozás részleteinek elemzéséhez lásd Reinhard Achenbach –Rainer Albertz – Jakob Wöhrle (szerk.), *The Foreigner and the Law. Perspectives from the Hebrew Bible and the Ancient Near East,* (BZAR 16 Wiesbaden: Harrasowitz, 2011 cikkeit.

sukhoz, vagy szintén hazatérést saját eredeti családjaikhoz. Újabb migráció, szintén megélhetési elvándorlás, csak most ellentétes irányú. Ehhez azonban azt is hozzá kell tenni, hogy az elbeszélő a visszatérés egyéni kényszere mellett kiemeli az eredeti élettér korábban élhetetlennek ítélt körülményeinek a megváltozását. „Ekkor útra kelt a menyeivel, hogy hazatérjen Móáb mezejéről, mert meghallotta Móáb mezején, hogy ismét gondjaiba vette népét az Úr, és kenyeret adott neki." (1,6)

Ruth magatartása példaértékű a történetben, kimondott szavai pedig a migráció, a mai népvándorlás alapproblémájára mutatnak rá. Naómi arra hívja fel menyeit, hogy térjenek vissza népükhöz és isteneikhez (Ruth 1,15). Az izraeli menekültek, az idegen földön jövevénnyé lett izraeliek vallásilag nem integrálódtak az új otthon közegéhez, sőt az ő integrációjukat jelentő házasságokban a hazai lakosságból származók integrálódnak vallásilag hozzájuk. A szóhasználat egyértelműen mutatja, Orpa és Ruth váltak Jahve követőivé és nem Naómi családja lett a móábi istenség, Kemós követője. Ők jövevényként megtartották saját vallásukat. Ez az Izrael szempontjából pozitív hozzáállás, a migránsok integrációja szempontjából már negatív eredmény. De a történetben nem ez a szál a hangsúlyos, hanem az, hogy Ruth Izrael területére érkező jövevényként azt fogalmazza meg: „Néped az én népem, istened az én istenem."(1,16). Ruth nem akarja megtartani saját nemzeti és vallási identitását az új közegben. Hajlandó és kész a teljes integrációra.

Ruth könyvének keletkezéstörténete a perzsa kor azon időszaka, amikor a Jeruzsálemet felépítő közösség a környezettel való együttélés miatt nyit a külvilág felé és Istent mindenki számára elérhető és elérendő istenként hirdeti. Ennek fontos eleme a könyv történetének végső kifutása. Ruth, a móábita jövevény, a vallásilag is integrálódott migráns lesz Izrael legjelentősebb és teológiailag is kulcsfontosságú királyának, Dávidnak az ősanyja. Sőt a későbbiekben, a keresztyén teológiában is megjelenik, azáltal, hogy Máté evangéliumának nemzetségtáblázatában Jézus ősei között olvassuk Ruth nevét is. (Mt 1,5). A könyv ennek nyomán azt is hangsúlyozza, hogy az integrálódott, a vallásilag is azonosuló jövevény hasznos, sőt fontos tagjává válhat az őt befogadó társadalomnak.

2Királyok 17,24-41

Ruth könyvéhez képest kicsit ellenpéldaként jelenik meg a Királyok könyvének ez a története. Izraelnek, a kettészakadt jahvista ország északi felének bukását, államiságának megszűnését bemutató fejezet részletezi az erőszakos migrációnak, vagyis a deportációs politikának közvetlen hatását,[19] aminek azonban a későbbi Izrael történetére nézve meghatározó következményei lettek.

II. Szargon asszír uralkodó miután elfoglalta Samáriát és az egész maradék Izraelt, a helyi lakosság egy részét eltelepíti, majd idegen népeket telepített ide.

[19] A tömegdeportáció alkalmazását a hettiták kezdték el és egészen a modern időkig gyakorolta minden nagybirodalom, illetve számos nemzetállam. Lásd például a 20. századba a Szovjetuniót, Romániát, vagy éppen Irakot.

„Asszíria királya azután másokat hozott Bábelből, Kútából, Avvából, Hamátból, Szefarvájimból, és letelepítette őket Samária városaiba, Izráel fiai helyett." (2Kir 17,24).

Azon kevés események egyike ez, melyekről a bibliai leíráson kívüli beszámoló is fennmaradt, esetünkben az uralkodó saját krónikája:

„Uralkodásom kezdetén… megostromoltam és elfoglaltam Samária városát… fogolyként elvittem 27290 lakosát és belőlük katonákat állítottam ki, 50 harci szekeret királyi egységeimben. … A várost újjáépítettem, jobbra, mint amilyen volt korábban, és népeket telepítettem le benne azokból az országokból, melyeket elfoglaltam. Hivatalnokomat helyeztem föléjük kormányzónak és az asszír lakossághoz hasonlóan adót vetettem ki rájuk." (Nimrud Prizma IV 25-41).

A részleges lakosságcsere célja a birodalomba integrált területen élők lojalitásának biztosítása. A betelepített vezető réteg hűségét az idegen helyen a megkapott hatalom, illetve az azzal járó birodalmi háttérapparátus segíti.[20]

A bibliai történet szerint a letelepítetteket oroszlánok támadják meg, mivel nem ismerik a helyi istenség tiszteletét. Ezért arra kérik az uralkodót, hogy küldjön nekik egy papot az innen eltelepítettek közül, aki megtanítja őket a helyi isten tiszteletére. A Bételbe érkező pap munkássága révén Jahve hívőkké is lesznek a betelepítettek.[21] Megtörténik egyfajta integráció a helyi társadalom közegébe, vallásosságába. A bibliai szöveg azonban azt is kihangsúlyozza, hogy

„de azért mindegyik pogány nép megcsinálta a maga istenét is, és elhelyezte az áldozóhalmokon levő templomokba, amelyeket még a samáriaiak készítettek, mindegyik nép abban a városban, amelyben lakott. A Bábelből valók elkészítették Szukkót-Benótot, a Kutából valók elkészítették Nérgalt, a Hamatból valók elkészítették Asímát, az Abbávól valók elkészítették Nibhazt és Tartákot, a Szefarvajimból valók pedig elégették fiaikat áldozatul Adrammeleknek s Anammeleknek, Szefarvajim isteneinek… Félték tehát az Urat is, de tisztelték a maguk isteneit is, azoknak a pogány népeknek a szokása szerint, azok közül elhurcolták őket." (2Kir 17,29-31.33).

A betelepítettek tehát jahvisták lettek, de nem az ószövetségi ortodox jahvizmus értelmében, hanem sokkal inkább heterodox vagy szinkretista jahvizmusként definiálhatnánk vallásosságukat.[22] Következésképpen nem számolhatunk teljes integrációval és zökkenőmentes vallárscserével, amit mutat többek között a későbbi samáriai kormányzó, Szanballat (Szin-uballit) akkád teofor neve (Neh 3-6). A deportáció, az etnikai és vallási keveredés következtében kialakult helyzet determinálja a jövőt.

---

[20] Miller – Hayes, *Az ókori Izrael és Júda története*, 321. Megfigyelhető ez a perzsa korban is, lásd a Zerubábellel szemben fellépő samáriai tisztviselők feljelentő levelének érvelését: „mivel pedig mi a palota sójával sózunk, és nem illik elnéznünk, hogy becsapják a királyt, ezért küldtük ezt a jelentést a királynak." (Ezsd 4,14).

[21] Szargon új fővárosának alapításáról szóló feliratában megemlíti, hogy az új lakosság helyes istentiszteletre való tanítására szakembereket (papok) állított be. Vö. Shalom M. Paul, „Sargon's Administrative Diction in II. Kings 17 27," *JBL* 88 (1969) 73-74. Legújabb elemzése: in Izabella Ephal-Jaruzelska, „Officialdom and Society in the Book of Kings. The Social Relevance of the State," in André Lemaire, Baruch Halpern, Matthew Joel Adams (szerk.), The Books of Kings: Sources, Composition, Historiography and Reception, (VTS 129) Leiden–Boston: Brill, 2010, 467–500. kül. 490–491.

[22] A háromféle jahvizmus megkülönböztetését, illetve azok definícióját lásd in Patrick D. Miller, *Religion of Ancient Israel*, Luoisville, Westminster: John Knox Press, 2000, 59.

A babiloni fogságból visszatérő júdai zsidóság nem csupán azért nem tudott együttműködni az otthonmaradottakkal, mert időközben, az eltelt legalább 70 év (három generáció) alatt eltérő módon fejlődött a vallásuk, hanem azért is, mert, főként az északi területen élőket, kevert etnikai és vallási összetételű társadalomnak definiálták. Ez volta az oka annak, hogy Ezsdrás könyve Júda és Benjámin ellenségeinek mondja őket (Ezsd 4,1-4). A problémák tovább kulminálódnak Nehémiás könyvének történetében, ahol már a vallási különbségek mellett politikai és kifejezetten gazdasági érdekellentétek is megjelentek a hazatért és otthonmaradottak közösségei között.

A korábbi Izrael területén élők, a Jeruzsálemi templom építésével nagyjából párhuzamosan, felépítették saját Jahve-templomukat a Garizim hegyén, Sikem mellett. A két szentély a perzsa és hellenisztikus korban, egészen a hasmóneus királyság idejéig nagyjából azonos intenzitással működött, amint azt mutatja a Makkabeusok második könyve 6. fejezete is. Johannész Hürkanosz Kr.e. 128-ban lerombolta a garizimi templomot, aminek eredményeként végleg elkülönül egymástól a jeruzsálemi és a garizimi vallási közösség. Az utóbbiakat később s(z)amarátiánusoknak nevezik és még ma is létező etnikai és vallási közösség.[23]

A kétirányú deportációk, vagyis az erőszakos migráció, az irányított népvándorlás a résztvevők nagy száma miatt nem teszi lehetővé azt a fajta integrációt, mint az egyéni szinten zajló elvándorlás. Az ilyen mértékű elvándorlás már súlyos és hosszú távú változásokat eredményez.

Következtetés

A Biblia történeteinek hátterében felismerhető, vagy témájaként megjelenő népvándorlások jól láttatják ennek a politikai és társadalmi jelenségnek a történelemformáló hatását. Akár az egyén, akár a nagyobb közösség szintjén vizsgáljuk az eseményeket, nem lehet megkerülni ezt a kérdést. Ahogyan azt a problémát sem, hogy mindig kétoldalú folyamatként vizsgálandó a népvándorlás, a migráció. A mozgásban lévő és a mozgásban nem lévők életében, történetében bekövetkezett változások felöl kell szemlélni. Mindenki számára vannak negatív és lehetnek pozitív hatásai, amint azt az esettanulmányok is mutatták. A legnagyobb kérdés minden esetben az, hogy vajon az útrakeltek az új közegben mennyire tudnak és akarnak integrálódni, vagy mennyire hoznak létre saját önálló közösséget, mely része lesz (Deut 16,9-15) vagy elkülönül (Deut 14,21), esetleg felül kerekedik rajta (Deut 28,43-44). Így volt ez korábban és így lesz ezután is.

---

[23] A samaritánus közösség kialakulásáról lásd Zsengellér József, *Gerizim as Israel. The Northern Tradition of the Old Testament and the Early History of the Samaritans* (UTR 38) Utrecht: Rijkuniversiteit Utrecht, 1998. Magnar Kartveit, *The Origin of the Samaritans* (SVT 128) Leiden: Brill 2009. Gary N. *Knoppers, Jews and Samaritans*: The Origins and History of Their Early Relations, Oxford: Oxford University Press, 2013.

Oberlander Báruch: A jövevénnyel szembeni kötelezettségek a Tóra alapján
Be kell-e fogadnunk a menekülteket? – Háláchikus állásfoglalás

A zsidó jog szerint az életveszély elől menekülő bevándorlókat kötelességünk befogadni és ellátni, amennyiben nem bizonyítható, hogy közvetlen veszélyt jelentenek a már itt élőkre. Ugyanakkor mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a már itt élők biztonságban legyenek és az újonnan érkezettek mihamarabb integrálódjanak az európai társadalomba.

A következő írás, melyben részletesen és mélyrehatóan mutatom be a témához kapcsoló bibliai, talmudi és más zsidó jogi és etikai forrásokat, 2015 nyarán született. Ezt most egy rövid pontosítással egészítettem ki, reagálva az azóta eltelt időben tapasztalt sajnálatos eseményekre. Hiszen, amikor háláchikus kérdésben nyilvánítunk véleményt, szem előtt kell tartanunk, hogy nem csupán az elvekről, mint elvont elméletekről beszélünk, hanem azok gyakorlati megvalósításáról is. Az elméleteket mindig ötvözni kell a valós élettel, a mindennapok tényeivel.

Sokan fordulnak hozzánk azzal a kérdéssel, hogy mi a zsidóság álláspontja a menekültek ügyében. Morális kötelezettsége-e Magyarországnak a menekültek befogadása, és segítése, hogy itt új életet tudjanak kezdeni? Kell-e tartani attól, hogy közülük szélsőséges iszlamisták kerülhetnek ki, akik a jövőben biztonsági veszélyt jelenthetnek Magyarországra és lakóira? Jogos-e elutasítani a menekültek azért, mert attól tartunk, hogy el fogják venni a munkahelyeket, és így magyar állampolgárok vesztik el a megélhetésüket?

Nekünk, zsidóknak, kicsit nehéz objektívan foglalkozni ezekkel a kérdésekkel, hiszen mindkét fél érveiben érintettek vagyunk: egyik oldalról, hosszú történelmünk évszázadai alatt sokszor kellett menekülnie őseinknek, számtalan kiűzetést szenvedtünk el, menekültünk a gyilkos pogromok elől egyik országból a másikba, mígnem családjaink elérkeztek oda, ahol most élünk.

Másik oldalról szintén mi, zsidók vagyunk azok, akik már eddig is nagyon sokat szenvedtünk az iszlám terrortól, még itt Európában is, mint például az idén januárban elkövetett párizsi támadás során, ami a Hyper Cacher nevű kóser élelmiszerbolt ellen irányult. Így, miközben megértjük és átérezzük az üldözöttek sorsát, aggódunk is.

Mindezek ellenére kötelességünk felülemelkedni személyes érintettségünkön és a zsidóság évezredes tanításai alapján vizsgálni a kérdést.

A Tórában több helyen is szó van arról, hogyan kell bánni az „idegennel”:

Az idegent el ne nyomd és ne szorongasd őt, mert idegenek voltatok ti Egyiptom országában… Idegent ne szorongass, hisz ti ismeritek az idegen lelkét, mert idegenek voltatok Egyiptom országában” (*2Mózes* 22:20., 23:9.).

Valamint:

„És ha tartózkodik nálad idegen, országtokban, ne sanyargassátok őt. Mint a bennszülött közületek, legyen

nektek az idegen, aki tartózkodik nálatok és szeresd őt, mint tenmagadat, mert idegenek voltatok Egyiptom országában; Én vagyok az Örökkévaló, a ti Istenetek" (*3Mózes* 19:33–34.).

Valamint:

„Szeressétek az idegent, mert idegenek voltatok Egyiptom országában" (*5Mózes* 10:19.).

Tisztázni kell azonban, ki is az a bizonyos idegen, mit jelent az elnyomás, a szorongatás – valamint hogyan kell kifejezésre juttatni az iránt érzett szeretetet?

Az idegen, aki betért a zsidóságba

A Talmudi bölcsek szerint (*Bává möciá* 59b.) a Tóra nem olyan idegenekről szól, akik csak elhagyták szülőföldjüket, hanem olyan idegenről, aki nem zsidónak született és betért a zsidó vallásba. Maimonidész is úgy írja le (*Az emberi magatartás szabályai* 6:4.): „Szeretni kell az idegent, aki jött és a *Söchiná* [Isteni jelenlét] szárnyai alá került" – vagyis, amikor a Tóra az idegen szót használja, akkor egy betérőről beszél.

Ezt alátámasztják azok a tórai előírások, melyek szerint ugyanazok a törvények vonatkoznak a zsidókra és az idegenekre:

„Egy törvény legyen számotokra, az idegen olyan legyen, mint a bennszülött, mert Én vagyok az Örökkévaló, a ti Istenetek" (*3Mózes* 24:22. Lásd még *uo.* 24:16.).

Valamint:

„Egy törvény legyen nektek és az idegennek, ki tartózkodik (nálatok); örök törvény nemzedékeiteknek: mint ti, olyan legyen az idegen az Örökkévaló színe előtt" (*4Mózes* 15:15.).

Mivel biztos, hogy arra, aki csak vendégségben tartózkodik a zsidók között, nem vonatkoznak azok a törvények, amik egy zsidóra, ezek szerint az „idegen" az, aki nem zsidónak született és betért.

Az idegen, aki elhagyta hazáját

Létezik azonban egy Talmudi alapszabály (*Sábát* 63a.), amit ez esetben is alkalmaznunk kell. Eszerint mindig figyelembe kell venni az Írás elsődleges, szó szerinti jelentését.

A fenti tórai parancsolatok szó szerinti értelmezéséről a következőt írja a barcelonai Áron háLévi rabbi (13. század közepe) *Széfer háChinuch* című könyvében (431. micva):

„…Ebből a különleges micvából azt is kell tanulni, hogy irgalmazni kell annak az embernek, aki egy városban van, ami nem a szülővárosa, sem pedig az, ahol ősei családja lakik. Ne tekintsünk félre, amikor látjuk őt és nincs neki segítője. Ahogy látjuk, a Tóra megparancsolta, hogy irgalmasak legyünk mindenkivel, aki segítségre szorul. Ezekkel a tulajdonságokkal érdemesek leszünk arra, hogy az Örökkévaló is irgalmas legyen hozzánk és az égi áldás hulljon a fejünkre. Az Írás utal a parancsolat okára is, amikor azt mondja, mert ti is idegenek voltatok Egyiptom országában«, ezzel emlékeztet minket, hogy mi már egyszer megégettük

magunkat azzal a nagy fájdalommal, amit minden ember érez, aki idegenek között, egy ismeretlen országban találja magát. Amikor emlékezni fogunk arra a szívszorongató érzésre, amit ez okoz, és amit mi magunk is tapasztaltunk, amiből az Örökkévaló nagy szeretetével kiszabadított minket, akkor a mi irgalmunk is megerősödik minden ember iránt, aki hasonló helyzetben van".

A vendégszeretet parancsolata

Azt mondja a Talmud (*Sábát* 127a.) „Nagyobb dolog vendégeket fogadni, mint a *Söchinát* fogadni, ahogy írva van (*1Mózes* 18:3.), amikor az Örökkévaló megjelent Ábrahám ősatyánknál, miután látta a három vendéget azt mondta: »Uram, ha ugyan kegyet találtam szemeidben, ne vonulj el, kérlek, szolgád mellett«" – idézi Maimonidész is a könyvében (*A gyász szabályai* 14:2.). Vagyis Ábrahám várakozásra kérte magát az Örökkévalót, amíg ellátja a nála megszálló vándorokat.

Bachja ben Ásér rabbi (Zaragoza, Spanyolország, 1255–1340) *Kád háKemách* című könyvében (*Orchim* címszó, 37. oldal Chavel kiadásában) arról ír, hogyan kell fogadni a vendégeket, ehhez pedig a *Királyok könyvé*nek azt a részét idézi, amelyben a sunémi nő Elisa prófétát vendégelte meg: „Csináljunk csak egy kicsiny, falmelletti felsőszobát és tegyünk oda számára ágyat, asztalt, széket és lámpást; és lészen, amikor hozzánk jő, betérhet oda" (*2Királyok* 4:10.). Bachja rabbi szerint fontos megfigyelni a sorrendet: első dolog, amit biztosítani kell annak, aki útról jön, az, hogy legyen fedél a feje fölött és egy hely, ahol lepihenhet, mert ez neki fontosabb, mint az evés. Utána kell étellel kínálni, aztán következik a szék, ahol kényelembe helyezheti magát, és majd, amikor lemegy a nap, akkor lesz szükséges a lámpa.

A Römá (Mose Iszerlisz rabbi – Krakkó, 1530-1573) azt is írja a *Sulchán áruch*ban (*Chosen mispát* 163:1.) „A város emberei kényszeríthetik egymást, hogy vendégeket fogadjanak és adakozzanak nekik".

Korlátok az idegenek munkavállalásában

Joszéf Káro rabbi (Spanyolország 1488–Zefat 1563) *Sulchán áruch*jában (*uo.* 156. fejezet) találunk korlátokat az idegenek munkavállalására vonatkozóan. Ebből tudjuk, hogy az idegenek a saját városukon kívül nem üzletelhetnek, mert azzal a helyiek megélhetését rontanák:

„Egy idegen, aki egy másik városból jön, és szeretne itt egy boltot nyitni, egy létező, hasonló kínálatú bolt mellett, vagy fürdőt nyitni egy létező fürdő mellett, akkor jogunk van őt megakadályozni ebben. De, ha ugyanúgy vállalja az adófizetés terhét, akkor már nem lehet őt visszatartani" (5. paragrafus); „Kereskedőket, akik az árujukat eladni hozzák a városba, a városiaknak joga van megakadályozni abban, hogy kiskereskedelmet folytassanak, amit a helyi boltosok csinálnak. De ha csak a piac napján adják el a piacon, annak nincs akadálya, de ne menjenek házalni, még a piac napján se" (7. paragrafus).

Ehhez a Römá hozzá tesz két, a témánk szempontjából fontos kitételt:

Egyrészt „ha emberek egy másik városból elmenekültek, mert veszély fenyegette őket, akkor a helyi emberek

az új városban nem akadályozhatják őket a megélhetésük megteremtésében, addig ameddig nem tudnak visszamenni. De, amennyit üzletelnek, arányosan annyit kell vállalniuk a közterhekből…”.

Másrészt az 5. és 7. paragrafus fent idézett korlátaira vonatkozóan azt írja:

„ez csak abban az esetben van, ha idegenek jönnek [átmenetileg] a városba, amiben nem laknak. Ha azonban azzal a szándékkal érkeznek, hogy letelepedjenek, és rendesen részt vállaljanak a közterhekből, mint a helyi lakosok, ehhez egyes vélemények szerint joguk van, mert minden embernek joga van ott lakni, ahol akar, hisz azok is, akik most ott laknak, valamikor oda érkeztek és elfoglalták azt a helyet. Mások azonban azt mondják, hogy ez nincs így, különösen ma, amikor mi a népek között lakunk és tartani kell attól, hogy ha túl sok zsidó lesz egy helyen, akkor ezt nem fogják eltűrni. Ilyen esetben az, aki [újonnan] jön, veszélyezteti a helyi közösséget.”

Lehet-e bezárni a várost a menekülők elől?

A Römá ehhez még hozzáteszi: „…de mindenképpen joguk van a helyieknek, ha tudják, bezárni a városkaput és megbeszélni az uralkodóval, hogy ne engedje be azokat, akik ide akarnak jönni.” De Joszéf Káro rabbi (*Bedek hábájit* uo.) erősen tiltakozik ez ellen: „ez nagyon furcsa nekem, hogy az uralkodót, vagy akármilyen más akadályt ki lehet jelölni, hogy ne a *bét din* [a háromtagú rabbinikus bíróság] utasítása alapján kezeljék azokat, akik ide akarnak jönni.”

Vagyis, ilyen kérdéseket nem lehet erőszakkal megoldani: ha a másiknak joga van idejönni, üzletelni vagy lakni, attól, mert én fizikailag képes vagyok az útjukat elzárni, attól még nincs jogom ezt megtenni.

A *Pitché tsuvá* (*uo.* 17.) szerint egyértelmű, hogy Káro rabbi véleménye az, amely kövtehtő.

Ha tartunk attól, hogy az idegenek veszélyt jelenthetnek a közbiztonságra

Abban az esetben, ha felfedezünk az idegenek között olyanokat, akiről biztosan lehet tudni, hogy veszélyt jelentenek a város lakóira, akkor egyértelműen jogunk van elküldeni a veszélyt jelentőket és megakadályozni letelepedésüket a városban, ahogy Akiva rabbi tanította a Talmudban (*Bává möciá* 62a.):„A saját életed előbbre való, mint a felebarátodé”.

Abban az esetben azonban, ha nincs bizonyítékunk arra, hogy az idegenek között vannak olyanok, akik a jelenben veszélyt jelentenek, akkor nem lehet most semmilyen jogot megvonni tőlük, csak azért, mert talán a jövőben veszélyt fognak jelenteni. Ahogy a Talmud mondja (*Ros hásáná* 16b.):

„Az Isten csak azon cselekedetei alapján ítélkezik az ember fölött, amiket tett vagy épp tesz, de nem olyan rossz cselekedetek alapján, amiket majd ezután fog elkövetni. Ahogy írva van Ismáél kapcsán: „Mi bajod Hágár? Ne félj, mert Isten meghallotta a fiú hangját, ahogy ő most van” (*1Mózes* 21:17.).

De még akkor is, ha tudnánk érvelni amellett, hogy vegyük számításba a jövőt (lásd a témában Élijáhu Miz-

ráchi *5Mózes* 21:18-hoz írt Tóra kommentárjában, *Gur árjé* uo.), egy dolog biztos: azoktól, akik jelenleg nem vallanak radikális és veszélyes nézeteket, akikről csak feltételezhetjük, hogy a későbbiekben talán szélsőséges irányba fognak elmenni, és esetleg veszélyt jelentenek majd, nincs jogunk elvitatni a jogait, mint menekültnek.

Ellenkezőleg, ez kötelezi a befogadó országot arra, hogy foglalkozzon a menekültekkel, tegyen meg mindent a társadalomi integrációjukért és ezzel segítse elő, hogy ne forduljanak szélsőséges eszmékhez és ne támadjanak új otthonuk ellen. Ennek hiánya mindenképp veszélyhelyzethez vezet, ahogy látjuk például Párizsban, ahol a bevándorlók generációk óta élnek bezárva saját negyedeikben, ahova a rendőrség sem mer bemenni, magukra hagyva, megfelelő európai oktatás nélkül, ahol nincs más remény a kitörésre, csak a szélsőséges fanatizmus.

Lojalitás a befogadókkal szemben

Itt érdemes egy pár szóban kitérni a témának egy másik fontos vetületére. Ez pedig az a kérdés, hogy milyen kulturális alkalmazkodás várható el a „bevándorló idegentől". A fentiekben többször is idézett tórai mondatok ebben a kérdésben egyértelmű útmutatással bírnak.

Amikor a Biblia azt mondja „Egy törvény legyen számotokra, az idegen olyan legyen, mint a bennszülött", akkor azt a betérőkön kívül azokra is értjük, akik csak beköltöztek közénk, de nem térnek be a zsidó vallásba (mivel mindig figyelembe kell venni az Írás szó szerinti jelentését is). Ez nem csak azt jelenti, hogy az újonnan jött jövevénnyel szemben ugyanolyan kötelességeink vannak, mint a „bennszülött"-tel szemben, hanem ez egyben azt is jelenti, hogy neki is magára kell venni az ország törvényét és szokásait. Más szóval: kötelességünk rajta segíteni, befogadni és a régi lakosokhoz hasonló bánásmódban részesíteni, de neki is kötelessége szokásainkat, hitünket, kultúránkat tiszteletben tartani.

Az ókori Izraelben – a fent említett „zsidó hitbe betérő idegen" fogalma mellett – létezett egy másik „idegen" fogalma is, az úgy nevezett *gér tosáv*, az „idegen letelepedő". Ez olyan nem-zsidó ember volt, aki Izraelben kívánt letelepedni, de nem akart zsidóvá lenni, a zsidó hitbe betérni. Ebben az esetben az ilyen státuszú ember ugyan nem kellett, hogy magára vegye a zsidó hit törvényeit, ugyanakkor tiszteletben kellett tartania a judaizmust és egyben követnie kellet az úgynevezett Noé hét törvényét, amely törvények Tóra monoteista alapértékeit takarják (lásd *3Mózes* 25:35., 47., *Talmudic Encyclopedia* VI. kötet 289–304. oldal).

Maimonidész megfogalmazásában (*A királyok szabályai* 8:10.):

„Mózes mesterünk a Tórát és a parancsolatokat csakis Izraelnek adta örökségül, ahogyan írva van: »[A Tan…] öröksége Jákob gyülekezetének«, és azoknak is, akik át kívánnak térni más népek gyermekei közül, ahogyan meg van írva: »…mint ti, olyan legyen a jövevény [az Örökkévaló színe előtt]«. Tehát, ha valaki nem akarja elfogadni a Tórát és a parancsolatokat, akkor nem kényszeríthetjük rá. Azonban Mózes meghagyta, az Örökkévaló parancsára, hogy minden lakost igyekezzenek rávenni, fogadják el a Noének adott

parancsolatokat… Aki pedig elfogadja ezeket, azt nevezzük mindenütt »köztetek tartózkodó jövevénynek« (*gér tosáv*)".

Mindez természetesen nem azt jelenti, hogy a jövevénynek fel kellene adnia korábbi önmagát, vallási identitását és asszimilálódnia. Ugyanakkor integrálódnia kell, a kulturális értékeket el kell fogadnia és tiszteletben kell tartania, Jeremiás próféta megfogalmazásában (29:7.): „És keressétek azon város békéjét, ahova számkivetettelek benneteket és imádkozzatok érte az Örökkévalóhoz; mert az ő békéjében lesz számotokra is béke", azaz lojalitást kell gyakorolnia a befogadó közösséggel szemben.

A kivétel: Izrael

Érdemes kitérni Izrael speciális helyzetére, hiszen ott az utóbbi években a kormány mindent megtesz, hogy a sok ezer, Afrikából érkező illegális bevándorló elhagyja az országot.

Egyrészt figyelembe kell venni, hogy Izrael folyamatosan fogadja a legálisan érkező bevándorlókat a világ minden tájáról, és komoly infrastruktúrát építettek ki a bevándorlók támogatására, melynek részeként már a befogadó központokban megkezdődik az újonnan érkezettek integrációja. Így más országokhoz képest aránytalanul nagy terhet jelent ezen felül az illegálisan érkezők ellátása is.

Másrészt Izrael Állam létrejötte óta állandóan háborús helyzetben van, elsősorban a szomszéd arab országokkal, másrészt az országon belül élő terroristákkal. Ebben az esetben egy ilyen nagy illegális bevándorló tömeg óriási veszélyt jelent a közbiztonságra, akárcsak egyfajta ötödik hadoszlop. Véleményem szerint erre a helyzetre vonatkozik a fent említett talmudi írás, mely szerint az ember saját élete elsőbbséget élvez másokéval szemben. Izraelben mindent meg kell tenni, hogy megszabaduljanak ettől a veszélytől, amely azonban az európai országokat nem fenyegeti. Szerintem ez egybecseng a Römá előbb idézett szavaival, hogy ott ahol az idegenek veszélyeztetik a helyi közösséget, el lehet őket utasítani.

Összegzés

A fentiek alapján úgy vélem, hogy az Európába az életveszély elől menekülő bevándorlókat kötelességünk befogadni és ellátni, amennyiben nem bizonyítható, hogy közvetlen veszélyt jelentenek a már itt élőkre. Ugyancsak nem szabad elzárkózni azok elől, akik egy jobb élet reményében szeretnének letelepedni. A menekülteket el kell látnunk, nem zárhatjuk be előttük – sem tényleges, sem virtuális – kapuinkat.

A történelem során többször is bebizonyosodott, hogy az „idegenek" új lendületet és színt hoztak a befogadó ország életébe, kultúrájába, gazdaságába. Természetesen mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a már itt élők biztonságban legyenek és az újonnan érkezettek mihamarabb integrálódjanak az európai társadalomba. Ennek fényében kívánom, hogy következzen be a fent említett áldás, és „ezekkel a tulajdonságokkal érdemesek leszünk arra, hogy az Örökkévaló is irgalmas legyen hozzánk és az égi áldás hulljon a fejünkre".

Kiegészítés

A fenti szöveg 2015. július 1. jelent meg. Már ebben előrevetítettem: a befogadás alapfeltétele, hogy az itt élők biztonságára ne jelentsenek veszélyt az újonnan érkezettek.

Az elmúlt időben sajnos Európa több pontján, így pl. Párizsban (2015. november 13.), Brüsszelben (2016. március 22.) és más városokban is történtek terrorcselekmények. Ennek fényében sajnos úgy tűnik: a bevándorlók tömegével érkező terroristák komoly veszélyt jelentenek az európaiakra. Természetesen a kollektív büntetés, a határok hermetikus lezárása nem lehet megoldás. Ugyanakkor a veszélyre való tekintettel nem lenne szabad senkit komoly és nagyon alapos ellenőrzés nélkül befogadni.

Hasonlít ez ahhoz, amit a Talmud (*Ktubot* 50a. és Rási *uo.*) és a *Sulchán áruch* (*Jore déá* 249:1.) az adakozásról mond: az embernek kötelező a bevétele 10%-át *cödáká*ra, jótékonyságra fordítani, 20% nagyon szép adomány, annál többet azonban ne adjunk, hiszen „az már a saját megélhetésünket veszélyeztetné”. Ugyanígy kötelességünk a háború és terror elől menekülőket befogadni, de nem szabad kockáztatnunk, hogy a háború és a terror ezentúl Európában legyen. Azért, hogy segítünk a menekülteken, nem válhatunk mi magunk is azzá.

A problémák megoldásában nem elegendő a tüneteket elfedni. Ha a tünet – vagyis a migráció – oka a háború, a gyilkolás, a mindent átszövő korrupció, akkor arra kell koncentrálni, hogy mindezeket megszüntessük a menekültek hazájában, hogy ne legyen okuk elhagyni szülőföldjüket.

Fotó: Galambos Ádám

Bokor Balázs: Az újkori népvándorlás okai – helyzetjelentés a Közel-keletről és Afrikából

2015-ben a bevándorlás, a migráció kérdése egyértelműen mindennapi életünk részévé vált. Természetesen mindez hozza magával az integráció, az asszimiláció problémakörét. Lassan már nem lehet olyan társasági beszélgetést találni, ahol ne merülne fel az európai jövőkép taglalása, az aggodalom a jövőnk iránt. A közösségi média melegágyává vált e vitáknak, eszmecseréknek. A politika – helyenként populizmusból, helyenként pártérdekből, helyenként kényszerből, helyenként követő magatartás alapján – szintén belevetette magát a mélyvízbe és minden más probléma elkendőzésére, minden más politikai „betegség" gyógyírének a bevándorlás tábláját emeli magasba. Természetesen az újkori népvándorlás okozta félelmeket, vélt vagy valós aggodalmakat, különözőképpen felvázolt jövőképeket komolyan kell venni. A nyitott, multikulturális és békés Európa képe a szemünk előtt töredezik és mállik. Éppen ezért egyre nagyobb szükség lenne a realista, józan, valóban megalapozott kutatások, tanulmányírások megsokszorozására, az európai, sőt a világ közös hangjának megtalálására. Ez utóbbi a kulcskérdés.

A migráció jelenségével és annak következményeivel hosszú távon kell számolnunk. Európa számára ez ma politikai, civilizációs és egzisztenciális kérdés függetlenül attól, hogy Európa mai arculatát vallási, politikai és gazdasági okok miatt elindult tömegek mozgása alakította hosszú évszázadokon át. **Valóban meg kell kongatni a vészharangokat a jelenlegi helyzet kapcsán?** Az tény, hogy vége annak az Európának, amit eddig ismertünk. Új világ kezdődik.

„Aligha a migránsokra kell haragudnunk. Többségük maga is áldozat. Áldozatai hazájuk összeomló kormányainak, áldozatai rossz nemzetközi döntéseknek, áldozatai az embercsempészeknek. Ők azt teszik, amit saját érdekükben állónak vélnek. A baj az, hogy mi európaiak nem azt tesszük, ami saját érdekünk lenne". Ezt az utóbbi gondolatot nem én találtam ki, bár teljes mértékben egyetértek vele. Orbán Viktor miniszterelnök 2016 eleji évértékelőjében hangzott el.

2015-ben több mint egymillió ember folyamodott menedékjogért az Európai Unió területén. Ez az előző évhez képest 70%-os növekedés. Mi lesz idén? Senki sem legyen naiv, hogy csökkenésre számíthatunk. A migráns válság komoly európai hiányosságokra mutatott rá. Nem létezik egységes migrációs és menekültügyi politika. Az EU-tagországok mindegyike a saját módján állt a kérdés megoldásához. Humanitárius vagy biztonsági kérdés ez? A közös fellépés, a tényleges együttműködés hiánya olyan alapvető európai értékeket is megkérdőjelezett, mint a schengeni rendszer. Az európai közösségnek saját hitelessége, saját jövője és saját biztonsága érdekében lépnie kell. Egységes álláspontra kell jutnia. **Lehetséges ez? Szeretnénk remélni ezt, hiszen mindannyiunk érdeke!**

Az egekig érő politikai vita egyébként sokak számára azt a benyomást keltette, mintha Európát elöntötték volna a bevándorlók. Az Eurostat 2015 eleji adatai szerint a több mint 500 millió EU-s állampolgár viszonylagos kisebbsége, azaz 33,5 millió az EU-n kívűl született állampolgár és 19,6 millió a területen élő nem EU-s állampolgár. Ez nagyjából 10%-a az EU lakosságának. További 6%-ra tehető azoknak a száma, akik bár az EU-ban születtek, de legalább egyik szülőjük bevándorló volt. Ez mindösszesen 16%! Természetesen ez EU átlag, a 28 országot együtt érinti, így egyes országokban ennél jóval magasabb az arány. Nem véletlen tehát, hogy Londonban, ahol a külföldön születettek aránya közel 40%-os, pakisztáni eredetű polgármesteret választottak nemrégiben.

Valóban meg kell kongatni a vészharangokat a jelenlegi helyzet kapcsán? – tettem fel korábban a kérdést. Persze, hogy nem! A politikusoknak tisztában kell lenniük azzal, hogy csak határozottan, keményen lehet fellépniük, amennyiben a megoldás hívei. A keménység persze nem feltétlenül elutasítást, valamiből való kizárást jelent, hanem realitást, a mindenki által elvárt józanságot és felelősségvállalást a jövő iránt. És karjaink kitárása nem érthető úgy, hogy mindenkit a keblünkre ölelünk. Össze kell zárni a sorokat.

Tempora mutantur et nos mutamur in illis – Változnak az idők, és mi is változunk velük. De mennyire! Szíria – ahogy legutoljára magam is megtapasztalhattam 2000-2005 közötti nagyköveti megbízatásom során – minden politikai, diktatórikus felépítéséből fakadó problémája ellenére vonzó ország volt a lakosság döntő többségének számára. Olyan ország, amely szinte egyedülálló történelmi emlékáradattal taglózta le a szemlélődőt. Sok civilizációs réteg illeszkedett egymásra ott, így az akkád, az asszír, az új-babilóniai, az arameus, a nabateus, a görög, a perzsa, a római, a muszlim rétegek. De itt vette fel a kereszténységet Pál apostol is a „damaszkuszi úton”. A régészek Damaszkuszt a Föld legrégibb, folyamatosan lakott emberi települései közé számítják. Ebben az országban van még 1-2 falu, ahol Krisztus nyelvén beszélnek a mai napig. Talán ez még meg is marad. Ha pedig valaki végigsétált a damaszkuszi keresztény negyedben, akkor a kölünböző keresztény ritusok fontos templomait egymás szomszédságában csodálhatta meg.

Szíria 2011 előtt egy élettel teli, szervezetileg rendesen funkcionáló, széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező szekuláris állam volt. A 10%-os kisebbségi alavita uralom tartotta kézben és irányította az országot. Persze igazi diktatúra volt. Majd elsősorban külső hatásra a nyugalom erodálódott, polgárháború, később a geopolitikai érdekek mentén, erőszakon alapuló fegyveres harc, féktelen erőszak taszította romba az országot. Azóta is az Asszad-i kormányzat, az Iszlám Állam, a különféle szélsőséges erők, a közös platformot kialakítani képtelen ellenzéki erők és a külföldi érdekek véres szorításában vergődik.

A szír polgárháború napjaink legtragikusabb humanitárius válsága. Az ország háború előtti lakosságának felét, azaz több mint 11 millió embert lakóhelye elhagyására kényszerítették. Több mint háromszázötvenezer

embert megöltek. Családok tízezrei küzdenek azért, hogy Szírián belül túléljék a válságot, vagy más, főleg szomszédos országokban új otthonra leljenek. Jelenleg Törökországban – elsősorban menekülttáborokban – 2,7 millió szír él. Libanonban 1,2 millió, Jordániába hétszázezer, Irakban 250 ezer, Egyiptomban 120 ezer. Majdnem ötmillió ember! 2011-2016 között egymillió szír kért menedékjogot az Európai Unió területén. Ennek közel a fele 2015-ben történt. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének becslése szerint 2016-ban 7,7 milliárd amerikai dollárra van szükség – elsősorban a Szíriával határos országok menekülttáboraiban élő szírek legsürgősebb szükségleteinek kielégítésére. Nem kis pénz ez! Egy érdekes tanulmány szerint dramatikusan változott az emberek átlag életkora is. Amig 2010-ben ez az érték 75,9 volt, addig 2015-re a polgárháborús állapotok, a tarumák, sérülések következében 55,7-re csökkent. Valóban dramatikus csökkenés!

Aszad szír elnök nemrégiben az AFP-nek adott interjújában minden szírt, aki elhagyta hazáját arra kért, hogy térjen vissza. De mindezt nem érzelmi kérdésnek tartja, hiszen az erőszak továbbra is folyik Szíriában, az élet alapvető feltételei gyakran hiányoznak. Ezért felszólítja „az európai kormányokat, – amelyek közvetlenül hozzájárultak a (szíriai menekültek) kivándorlásához azzal, hogy támogatják a terroristákat és embargót vezettek be Szíria ellen, – hogy segítsék a szíriaiak hazatérését**". Ilyen egyszerű lenne a helyzet, ahogyan Asszad elnök saját szavaival mondja? Persze, hogy nem!**

Az arab tavasz a helyzet tipikus nemzetközi, ha tetszik európai és amerikai félreértése**.** Ez a kultúránkból adódik, amely szerint a zsarnokságot el kell törölni, a diktatúrát meg kell dönteni, az elnyomás alatt állókat fel kell szabadítani, amelyhez elég alkalmazni a mindenre gyógyír, konyhakész demokráciát. Az arab vezetőket a fejlett világ együttesen kiáltotta ki zsarnokoknak. Az elsősorban törzsi, nagycsaládi alapon működő arab politikai és társadalmi rendszereknek, azok történetiségének nem sajátja a vezető elleni fellázadás. Erről Maróth Miklós professzor értekezett már hosszabban. A közállapotok általános romlása, a létbizonytalanság okoz gondot. A külföldi beavatkozás, amellyel egy új helyzetet teremtettek és több helyen lefejeztek egy vezető réteget, kiengedte a szellemet a palackból. Erre pedig – ahogyan látjuk most – egy helyi gyógyír létezik, az Iszlám. Megerősödtek a muszlim mozgalmak. Létrejött a szörnyű és barbár Iszlám Állam.

Nem kell félni attól, hogy megkockáztassuk kimondani: Európa és a muszlim világ a ma világában néhány hasonló kihívással néz szembe. Mi értelemszerűen a muszlim migrációt látjuk. De az úgynevezett „Iszlám Állam" egy precedens nélküli kísérletet kíván megvalósítani, hogy az Iszlámot egy bűnös, gonosz, rosszindulatú, rettenetes, kártékony politikai és stratégiai projekt igazolására használja fel. A muszlim hívők jelentős része ezt ugyanígy gondolja. Néhány hónappal ezelőtt Abdullah jordán király az Európai Parlamentben azt mondta, hogy az „Iszlám Állam" igazi motivációja nem a hit, hanem a hatalom. Hatalom, amit arra használnak, hogy országokat és közösségeket szektariánus konfliktusokat szítva szétszakítsanak, és szenvedést hozzanak az egész világra. Propagandájuk egy vákuumot kíván betölteni. A terrorszervezet olyan fiatalem-

bereket toboroz, akik úgy érzik, hogy nincs helyük saját közösségükben, nem tartoznak saját társadalmukhoz. 2015. április elején egy ENSZ- jelentés több mint 25 ezer főre becsülte a világ 100 nemzetének valamelyikéből érkezett fegyveresek számát

A migráció, a terrorizmus alakulása jelentős részben most azon múlik, hogy a világ összefog-e a szíriai válság megoldására. Szíria a megoldás kulcsa. De, nem az egyetlen kulcs! Erről majd később! A világ már eljutott ahhoz a felismeréshez, hogy csak bombázással nem lehet célt érni. Az Iszlám Állam visszaszorításának, felszámolásának egyetlen eszköze tehát az ellene szárazföldön harcolók nemzetközi támogatása. Ehhez az első és legfontosabb felismerni, hogy Asszad nélkül egyelőre nincs megoldás. A szíriai elnök rendszere ugyan egy éven belül összeomolhat, de akkor az ISIS hatalma megnövekszik, a terrorizmus és a migráció soha nem látott méreteket ölt.

Az Iszlám Állam barbárságát jól jelzi az, hogy áldozataik döntő többsége maga is muszlim. Kétségtelenül bennünk az Európában lezajlott terrorcselekmények – a földrajzi közelség, a fenyegettségérzés és a média kommunikációja miatt – más érzést keltenek. De, azért ezt a tényt ismernünk kell! A migráció kapcsán mindez pedig elindított valamit. Egyfajta tömegpszichózist. Az emberi közösségek általában nehezen mozdulnak – egy hosszú, viszontagságos, bizonytalan út, ami ráadásul azzal jár, hogy azt a maradék személyes teret is fel kell adni, amit megőriztünk, nem könnyű döntés. Először a legbátrabbak, a fiatalok, a kalandvágyók hozzák meg. De ha már elment két szomszéd, aztán egy harmadik, és visszaírtak, hogy jó helyen vannak, ha már elindult egy rokon, és azt mondta, hogy pocsék ugyan, de meg lehet csinálni, akkor azok, akik addig inkább maradtak volna, azok is az elindulás mellett döntenek. Hogy ne maradjanak ki. Kicsit olyan ez, mint az 1848-49-es kaliforniai aranyláz. Mennek a nők és a gyermekek is.

Miért is hagyják el hazájukat a szírek? Először az erőszak miatt. Emlékezzünk csak, hogy több mint 350 ezer embert öltek eddig meg a szíriai válság során. Közülük 15 ezer gyermek! Másodszor azért, mert az állami infrastruktúra összeomlott. Az egészségügyi és az oktatási rendszer gyakorlatilag működésképtelen. A gazdaság alapjaiban omlott össze. és nem utolsó sorban azért, mert gyermekeik nincsenek biztonságban. Jelenleg közel hárommillió szír gyermek nem jár iskolába. A UNICEF szerint a háború 10 évvel vetette vissza a szír gyermekek oktatását. Sok gyermeknek szörnyű körülmények között kell dolgoznia, hogy ő tudja eltartani családját! A fegyveres bandák kihasználják ártatlanságukat és gyermekkatonáknak sorozzák be őket. nem beszélve arról, hogy a káosz, az anarchia, a véres közeg kiváló alkalmat nyújt szexuális kizsákmányolásukra is. Tragikus!

Minden számottevő erő a világon egyetért abban, hogy a menekültkérdést a kiváltó okok megszüntetése nélkül lehetetlen kezelni. De a részletes álláspontok sajnos nagyon eltérőek. **Valóban Szíria a megoldás kulcsa? Kulcsnak kulcs, de sajnos nem az egyetlen.** Nem csak az “Iszlám Állam” által kihasznált új hely-

zet váltotta ki ezt az irdatlan mértékű migrációt Európa irányában. Az arab tavasz következtében fokozódott politikai és társadalmi instabilitás az egész arab térségben, a Szíriában és Irakban kialakult lehetetlen és véresen tragikus helyzet, az izraeli-palesztin konfliktus hosszú évtizedek óta tapasztalt megoldatlansága és az abból fakadó kilátástalanság a helyi palesztin lakosság körében, az Afrika-szerte tapasztalt helyi és regionális válságok növekvő száma mind-mind tovább táplálta az erőszakot, tovább erősítette a térségből való elmenekülés igényét.

Ha az ember a térképre néz, azt látja, hogy elérhető közelségben él egymilliárd ember. Döntő többségük nemhogy messze az uniós, hanem a magyar átlag alatti színvonalon él polgárháború nélkül is. Ki gondolja komolyan, hogy ők nem arra gondolnak, hogy megérdemlik a jobb életet?

Tudjuk jól azt is, hogy az afrikai földrész ad otthont a legtöbb véres konfliktusnak. A nemzetközi közösség tagjainak, a nemzetközi szervezeteknek nincs más választásuk, mint hogy részt vegyenek ezek megoldásában. Afrikából azonban eddig még igazándiból el sem indultak Európa felé a menekültek! Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa 1990 és 2015 között üléseinek 44%-án az afrikai válságokkal foglalkozott. Huszonhét ENSZ válságkezelő katonai missziót hozott létre**.** A ma, ezen a kontinensen működő kilenc misszió összesen 105 ezer főnyi katonai és polgári személyzettel végzi feladatait. Csak a 2015 júliusától 2016 júniusáig részükre jóváhagyott költségvetés eléri a 6,5 milliárd amerikai dollárt.
Afrikának rövid és középtávon további erőszakos válságokkal kell majd megküzdenie, amelyek összetettek lesznek és átfogó rendkívüli helyzetet eredményeznek majd. Nem csak arról lesz majd szó, hogy a nemzetközi közösségnek egyszerűen a válságokra megfelelő válaszlépések rendszerét kell majd létrehoznia, hanem a konfliktusok természete és hatása olyan rendszerfejlesztést igényel, amely átfogó, minden részletre figyelemmel levő módon válaszol majd a konkrét helyzetekre. A rendszernek alkalmasnak kell lennie arra is, hogy megakadályozza az érintett társadalmak újabb válságba kerülésének lehetőségét. Ezért minden kétséget kizáróan meg kell szólítania mindazokat a tényezőket, amelyek a válságot előidézték.

Az afrikai konfliktusok természete olyan, hogy a válságmenedzsmentnek a fegyverek elhallgattatásán túl a béketeremtő és újjáépítő tevékenységben foglalkoznia kell valamennyi politikai, gazdasági, társadalmi, humanitárius, emberi jogi és biztonsági ügyekkel, amelyek a konfliktus kiváltó okai voltak. A válságmenedzselésnek ezért nem csak az egymással harcoló felek vezetői közötti béketárgyalásokat kell eredményre vezetnie, hanem a nemzet vagy államépítésben is részt kell vennie. A jó kormányzás, a fejlesztéspolitika, az intézményépítés, a természeti kincsek helyi kezelésének támogatása nyújthat tartós békét, gazdasági és társadalmi fejlődést, végső soron olyan megfelelő létet, amely nem kényszeríti az egyes embereket hazájuk elhagyására. A válságok kitörése utáni cselekvés fontos, de ennél fontosabb a megelőzés. A migráció jelenleg nyomasztó kérdésköre erre is felhívja a figyelmünket.

Afrika több, mint egymilliárdos lakosságának 45%-a 15 éven aluli. És Afrikára nagy népességrobbanás vár a közeli jövőben. A legkülönbözőbb előrejelzések szerint 35 éven belül közel kétmilliárd gyerek születik Afrikában. 2050-re a világ összes gyerekének 40%-a Afrikában él majd! Befektetni a gyerekek életébe, a gyerekek jövőjébe, alapvető feladat! Ha ez nem történik meg, ha a világ és vele együtt természetesen Afrika országai, kormányai, népei nem az afrikai konfliktusok gyökereit próbálják kezelni, akkor még számtalan gyerek elviselhetetlen sorsát, kilátástalan jövőjét tapasztaljuk meg.

Igen, a migrációs politikák a jövőben sokkal nagyobb mértékben épüljenek be az Unió külső és fejlesztési politikáiba. A helyszínen, az érintett országokban, a menekülttáborokban kell legelőször segítenünk. Jobban kell foglalkoznunk a világ szegényebb részével, jobban meg kell értenünk a világ globális problémáit. Ráadásul úgy, hogy veszélyben érezzük magunkat. És úgy, hogy valójában a helyzet azzal a bizonytalansággal kezdődik, amely azoknak az eszközöknek a természetére és hatékonyságára vonatkozik, amellyel a nemzetközi közösség rendelkezik az exodus kiindulási országaiban meglévő robbanékony helyzetek kezelésére. Valaha két szuperhatalom: az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió döntött a világ sorsáról. Ma is sok kérdés, így a közel-keleti térség problémái tekintetében is az USA és Oroszország a mérvadó. Az Európai Uniónak végre észlelnie kell, hogy nem maradhat ki a világ ügyeinek intézéséből.

Beszéltünk arról, hogy Európa mai arculatát vallási, politikai és gazdasági okok miatt elindult tömegek mozgása alakította hosszú évszázadokon át. És még egy tényezőt meg kell ebben a tekintetben említenünk. A környezeti menekült, azon belül is a klímamenekült fogalma („jólétét vagy biztonságát fenyegető, hirtelen vagy hosszú távú környezeti, illetve klímaváltozások miatt lakhelyét elhagyni kényszerülő személy") mind gyakrabban jelenik meg a migrációk, népvándorlások, éhínségek, társadalmi konfliktusok történetével foglalkozó tanulmányok között.

Egy ilyen amerikai tanulmány a szíriai válságot elemzi ebből a szempontból. Szíriában például a polgárháború 2011-es kitörését megelőzte az ország történelmének legnagyobb szárazsága 2007-2010 között. A kétségbeesett gazdálkodók a földalatti készletekhez fordultak, de ezek is kifogytak. Az aszály pusztító hatást mért az ország északkeleti régiójának mezőgazdaságára. Nagyjából 1,5 millióan hagyták maguk mögött a vidéki területeket és költöztek a városokba, ahol már amúgy is nagy volt a feszültség a gyors népességnövekedés és az iraki menekültek beáramlása miatt. A helyzetet tovább súlyosbította a talajvíz nem megfelelő kezelése és az elhibázott mezőgazdasági célkitűzések miatti elégedetlenkedés. Ez a masszív szociális probléma erősítette a kormányellenes hangulatot. Bizony, a klímaváltozás, a vízért való elkeseredett harc csak erősíti a jövőben is sokak kilátástalan élethelyzetét, ezzel is szinte automatikusan a migráció folyamatos napirenden maradását. Ezzel is tisztában kell lennünk!

Tudnunk kell azt is, hogy az Európához közeli, azzal szomszédos területek válságprognózisai mire készítenek fel bennünket. 2016-ban a terrorizmus továbbra is a legfontosabb biztonsági kockázatot jelenti majd az igen

közeli Észak-Afrikában. A líbiai konfliktus a szélesebb regionális stabilitás kérdésének központja marad továbbra is. A Szub-szaharai Afrika számos országában a politikai stabilitás nagyon nagy veszélyben van 2016 folyamán, mivel az egyre jobban „becsődölő" kormányok szinte kilátástalanul harcolnak a romló gazdasági helyzettel, a csökkenő nyersanyag árakkal és a hatalmi utódlás kérdésével. Mindez a biztonsági helyzet romlásához, a politika kiszámíthatatlanságához és az üzleti környezet megnehezedéséhez vezet. Egyelőre a közel-keleti helyzet további megoldatlanságával is számolnunk kell. A nemzetközi és regionális beavatkozás a szíriai, iraki, jemeni konfliktusokba az egymással harcoló felek még nagyobb polarizációjához, extremizmusához vezetett. És még egy elem: a szélsőséges erők olyan törekvéseivel is számolnunk kell, hogy a hagyományos közel-keleti térség válságimpulzusai elérik az Arab Öböl országait is.

Nos, bőven van probléma a környezetünkben. Érzelmek kavarognak, érzelmek feszítik – néha túl is – a húrokat. Ezzel együtt határozottsággal, józansággal, az európai értékeink és sokszínűségünk fenntartásának igényével, a globális probémák megoldása iránti elkötelezettséggel, és a persze összefogással, közös akarattal, a széles nemzetközi közösség együttes fellépésével születhetnek meg azok a megoldások, amelyek megfelelően kezelni tudják Európa számára ezt a ma politikai, civilizációs és egzisztenciális kérdést. Egyúttal tovább erősítik azt az arculatot, amelyet különben is vallási, politikai és gazdasági okok miatt elindult tömegek mozgása alakított ki hosszú évszázadokon át.

Fischl Vilmos: Iszlám és kereszténység párbeszédének lehetőségei

Manapság egyre többet hallunk az iszlám és kereszténység közötti problémákról. Szeretnék átfogó jelleggel foglalkozni az iszlám és a kereszténység (Nyugat) történelmi és jelenkori kapcsolatainak és konfliktusainak a bemutatásával. Foglalkozom az iszlám fundamentalizmussal, szélsőségességgel, amely napjaink egyik legjelentősebb kihívása.

Arra próbálok feleletet adni, hogy hogyan és miért harapózhatott el a radikális iszlám világ Nyugat- és Amerika - gyűlölete, mennyiben ölt ez vallási köntöst, és mennyire vehető komolyan a missziójellege, tehát mennyiben irracionális, következésképp milyen esélyei vannak a nyugati módszerekkel való megállításának. Az iszlám tényleg a béke vallása-e? Az arab hittudósok és tömegek szemében az az iszlám, amely a nem muszlim világot a "Háború Házának" nevezi, azt nem lehet igazi iszlámnak nevezni. S vajon hány Oszama bin Laden támad még, aki az általános szegénység és a többi társadalmi probléma orvoslását egyedül a Nyugat kíméletlen elpusztításában véli megtalálni?

Mi okozza a két vallás oly súlyos ellentéteit? Mindkét civilizáció (nyugati/keresztény és iszlám) az univerzalizmusra törekszik. A Nyugat- központú világrendszer kialakulása óta a nyugati ilyen, magát univerzálisnak tartó civilizáció, amely a tudományt, a technikát állítja a középpontba, szükségképpen nem is lehet másmilyen, mint univerzalizmusra törekvő, saját magát tartva „a civilizációnak”, olyan értelemben is, hogy a létező legmagasabb rendű kultúrának tekinti a magáét. Az iszlám organikus vallási jellegéből következik az is, hogy az iszlámban nem válik ketté a szakrális és a szekuláris, nem különül el egymástól a szorosan vett vallás és a politika. Jóllehet a keresztény Nyugaton is gyakran használták fel a vallást politikai célok érdekében, az iszlám esetében a vallás és a politika szoros összefonódása mintegy automatikusan következik az iszlám sajátosságaiból.

Az iszlám és a kereszténység közötti feloldhatatlan konfliktust azonban a két vallás egyaránt univerzalisztikus jellege adja. Mindkét vallás az egész emberiséghez szólónak tekinti magát. Mint láttuk, az iszlám maga „a vallás”, s a kereszténység is mindenkihez szól, amit jól mutat pl. a katolikus elnevezés is. Két, az emberiség egészéhez szóló vallás között természetüknél fogva csak kibékíthetetlen lehet az ellentét. Ráadásul mindkét vallás határozott küldetéstudattal rendelkezik. Mivel az igaz hitet képviselik, mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy a nem igazhitűeket megtérítsék.

Ezekkel a kérdésekkel foglalkozom előadásomban.

Erőszak az iszlámban

A vallási hit rendszerre építkezés része az iszlámnak, amit a maga valóságában kellene megélni. Az iszlámban csakúgy, ahogy a kereszténységben is, a célokat kell kitűzni, és e célokhoz törvényes eszközökkel kell közelíteni.

Az agresszivitás nem iszlám jelenség, azonban nem lehet elfelejteni, hogy az elmúlt néhány év legtöbb és legbrutálisabb terrorista támadását az iszlám nevében követték el[24]. Emiatt alapvető vitákba kezdtek mind a nyugaton, mind a muszlim világban hogy mi a kapcsolat ezen cselekedetek és az iszlám tanításai között. A fő kérdés az, hogy ezek a terrortámadások és a világ egyik nagy vallásának a tanításai között bármiféle kapcsolat lenne-e? Meggyőződésem, hogy nincs kapcsolat az iszlám és terrorizmus között, mert az iszlám alapjaiban egy alapvetően békeszerető és toleráns vallás.

A terrorizmus és iszlám viszonylatában politikai indokokat (az izraeli-arab konfliktus), kulturális indokokat (lázadás a nyugati/keresztény kultúra ellen), és szociális okokat (elidegenedés, szegénység) lehet találni. Miközben nincs olyan nyugati közéleti szereplő, aki azt állítaná, hogy nem kell a terrorizmus ellen küzdeni, sokan ennek ellenére hozzáteszik: ahhoz, hogy megnyerjük ezt a háborút, az alapindokokra (root causes) kell megoldást találni. Vannak, akik úgy gondolják, sok társadalom él hasonló körülmények között, mint az iszlám országok, és ennek ellenére nem létezik náluk a vallási alapú terrorizmus.

Az iszlám-dzsihád vezetők politikai szándékai felől nincs kétség. A terrorcselekmények nagy része ott történik ahol a különféle mozgalmak politikailag – vagy katonailag – találkoztak a nyugattal/kereszténységgel. Ez történt a XIX. században, Szudánban valamint Indiában, a XX. században pedig Egyiptomban és Palesztinában. Ezeknek a mozgalmaknak a politikai és morális mozgatórugóit viszont nem politikai kérdésekben kell keresni, hanem az iszlámra épülő tekintély és vallási alapelvekben. A szélsőséges vezetők jól kihasználták ezeket a mozgatóelemeket és a mély vallási érzelmeket az iszlamista terrorista motiválásban, és létrehoztak egy olyan szociális és vallási közeget ahol a tetteiket mind morálisan mind törvényileg jóváhagyják. Ez a jelenség nagyon mély ideológiai gyökerekkel rendelkezik, amit mi sem bizonyít jobban, mint az, hogy a radikális muszlim szervezetek képesek toborozni, külföldre küldeni, és fenntartani a különféle alvó terroristákat (a szeptember. 11-kei terroristák nagyon jó példák erre) anélkül hogy megadnák magukat a nyugati kultúra csábításának.

Az Al Kaida, szó jelentése: hálózat. A világ minden részén találhatóak kis sejtek, amelyeket köztünk élő emberek mozgatnak. Az internet korában, amely maga is egy globális hálózat, kapcsolat és információközvetítő, a szervezeten belüli kommunikáció, és annak állásfoglalási, a kifelé sugárzott elrettentő propaganda megjelenítése mellett mind - mind egyszerűvé váltak. Olyan nemzetközi hálózatról van szó, az Al Kaida esetében, amely rendszerben az alapegység adja a hátteret, és hálózat helyi tagjainak csak működtetni kell azt. De mi célból hozhatnak létre egy ilyen kifinomultan működő rendszert? A szervezet harcolni kíván a nyugati civilizáció ellen, amely véleményük szerint kizsákmányolja a harmadik világot, a fejlődő országokat.[25]

---

[24] BAR, Shmuel: Az iszlám terrorizmus vallási gyökerei. 2004. http://cikkek.soti.ca/religious-sources-of-islamic-terrorism.html Letöltve: 2015. november 9.

[25] TOMOLYA János - PADÁNYI József: A terrorizmus jelentette kihívások. Hadtudomány, A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 22. évfolyam 2012./3-4. szám Budapest, 41.p
http://mhtt.eu/hadtudomany/2012/3_4/HT_2012_3-4_Tomolya_Padanyi.pdf Letöltve: 2015. november 6.

Ebből következik, hogy hiba lenne az iszlám agressziónak csak a politikai és szociális gyökereit kezelni, mivel ezek figyelmen kívül hagyják a vallási és kulturális hátteret. Ahhoz, hogy megértsük, mi hajtja ezeket a terroristákat, és hogy hatásosan fel tudjunk lépni ellenük, mindenképpen számításba kell venni a vallási és eszmei tényezőket.

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a háború nem általában a Kelet ellen, nem az arab emberek, nem az arab kultúra, nem is az iszlám ellen folyik, hanem a terror intézményei (politikai csoportok, fegyverkereskedelem, felkészítő táborok, a pénzmosásban érdekelt bankok valamint a terroristák) ellen folyik, akik a radikális iszlám, politikai iszlám vagy a militáns iszlám felfogása szerint politikai érdekeiket követve indítanak akciókat.[26]

A radikalizmus, mint jelenség az iszlámban

A radikalizmus terjedése az iszlámban napjainkban hódít, mint ahogy a modernitás is terjed. Nyilván felvetődik a kérdés, hogy melyik irányzat az erősebb az iszlámon belül, a fundamentalista vagy a modern gondolkodás, ami egyben a vallásosság rugalmas kezelését is jelenti. A modernizációs folyamatok ugyanakkor visszavezethetők a globalizációs folyamatok felerősödésére, ami nem csak gazdaságilag, politikailag, ideológiailag hatott az iszlám társadalomra és civilizációra, hanem voltak és vannak olyan külső hatások, amelyek mind nagyobb mértékben befolyásolják a fejlődés belső feltételeit is. Mindkét fő irányzat radikalizmus és modernitás erős az iszlámon belül, azonban a radikális gondolkodás sokkal inkább látható formát ölt, amikor pl. látunk egy véres merényletet. 2001. szeptember 11-re reagálva több megfigyelő és politikus azon a véleményen volt, hogy az iszlám minden megjelenési formáját összevonja, és véleményét a radikális jelszóval látja el, az iszlámot pedig fenyegetésnek tartja. A megközelítés alapjaiban téves, az iszlámnak nagyon sok árnyalata van, és csak kevés tartozik a veszélyesek közé. A modern iszlamista terrorizmus a XX. századi iszlám fundamentalizmus természetes következménye. Az iszlámon belül a radikális szárny azért alakult ki és erősödött meg az arab világban, mert a társadalom rettenetes állapotára: szociális igazságtalanság, a hagyományos értékek elutasítása, és a külföldi uralom és kultúra elfogadására kívántak reflektálni. Ez a mozgalom azt állítja, hogy a modern muszlim társadalmak azért nem funkcionálnak mivel letértek az „egyenes útról" (as-sirat al-mustaqim), és minden bajra a megoldás az eredeti iszlámra való visszatérés. A problémák mind társadalmi, mind politikai eredetűek: egyenlőtlenség, korrupció, és elnyomás. Az iszlám társadalom alapvető doktrínája ugyanis a „társadalmi igazságosság". Ez a kategória szinte minden teoretikusnál központi helyet foglal el. Qutb szerint „Az igazságosság az iszlám felfogása szerint egyenlőség".[27] De ugyanakkor a

[26] HARAI Dénes: Az erőszak kultusza és a civilizáció védelme. (A terrorizmus elleni küzdelem társadalmi, társadalomtudományi kérdései) Kézirat. ZMNE, 2008. 4.p.

[27] QUTB Szayyid: Al adála al idzstimáíyí fiI - iszlám (A társadalmi igazságosság az iszlámban). Dár as - surúq, Kairó, Beirut, 1983. 28.p.

tradicionális Iszlámban – és ez az iszlamista fundamentalisták világnézete – a politika és a vallás nincs szétválasztva. Alapvetően az iszlám mind vallás mind kormány (regime) (din wa-dawla), és minden emberi tevékenység felett uralkodik. Bármi legyen a probléma, mindig is az iszlám a megoldás.

A radikális iszlám világnézete szerint a tökéletességet a Próféta[28] életvitelében valamint a korszakának az eseményeiben lehet megtalálni. Ebből következik, hogy mindenféle vallási újítás, filozófiai relativizmus, és intellektuális vagy politikai pluralizmus eretnekség. Egy ilyen világnézetben mindössze két tábor létezhet – a dár al-iszlám[29] és a dár al-harb[30] – akik egész addig ellenségeskednek, amíg az iszlám végső győzelmet nem arat. Ezeket az elveket a radikálisok a szélsőségekig űzik, de ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy mély gyökerekkel rendelkeznek a nagy többség által követett iszlámban is.[31]

Az iszlám radikális csoportjainak erőszakos megnyilvánulásait rendszerint a nyugattal való találkozások indították el, de ennek ellenére az iszlám által motivált gyarmatosítók elleni lázadásokban ritkán vettek részt más muszlim országok lakói. Az 1980-as évekig a muszlim fundamentalista mozgalmak mint pl. a Muszlim Testvériség (Muslim Brotherhood), (Al-Ikhwán al-Muszlimún)[32] befelé fordultak. Három alapelvet hangsúlyoztak: a népképviselet, a nemzeti egység és a nemzeti akarat elvét, s azt állították: minden kormányzatnak, amely törvényességre törekszik, eleget kell tennie a követelményeknek – a korlátlan hatalom végső soron istené, de gyakorlását a nemzetre, az *umm*ára bízta, ennélfogva az iszlám kormányzatnak népképviselet jellegűnek kell lennie, s a nemzet előtt kell felelnie: ezért a hatalom képviselői nem a nép urai, hanem szolgái, s a kormányt a tanácskozás elvének (as-sura) megfelelően az *ulemm*ának kell vezetnie.[33] A nyugati fölényt annak tudták be hogy a muszlimok feladták a Próféta tanításait. Ebből következőleg a megoldás első lépése a lakosság újra iszlámosítása volt, és utána pedig iszlám törvényen (sarí'a) alapuló iszlám kormányok létrehozása. Ebben az értelemben a dzsihád[34] elsősorban a "hitüket feladó" (apostate) muszlim kormányok és társadalmak ellen irányult, miközben a történelmileg támadó dzsihád ami a hitetlenek ellen irányult üresben futott (legalábbis a kalifátus létrehozásáig). A dzsihád az iszlám világ egyik legtöbbet vitatott kategóriája, amelynek értelmezésével kapcsolatban egymással ellentétes álláspontok ismeretesek és amelynek önmagában is hatalmas irodalma van.[35]

---

[28] Mohamed Próféta megközelítőleg 570-ben született és 632-ben halt meg

[29] Az iszlám világa, az iszlám fennhatósága alá tartozó területek elnevezése. E kategória az iszlám jogrendszer kialakulásával, az iszlám és a külvilág közötti kapcsolatok jogi szabályozása során jött létre, elhatárolván az iszlám uralma alatti területeket az „ellenséges területektől" (dár el-harb))

[30] A háború világa, nem az iszlám fennhatósága alatt állóterületek elnevezése

[31] TOMOLYA János – PADÁNYI József: Harc Tikritért. fordulópont az Iszlám Állam elleni harcban? Hadtudomány (online), 10.17047/HADTUD.2015.25.E.173 Budapest, 177. oldal.
http://mhtt.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/16_TOMOLYA_PADANYI.pdf. Letöltve: 2015. november 6.

[32] Egyiptomban 1928-ban alapította a szervezetet Ahmad Hasszan al-Banná. Célja az iszlám eredeti értékeinek a helyreállítása, a társadalom iszlám alapokra helyezése. Széleskörű iszlám programokkal rendelkezett, iskolákat, egészségügyi és oktatási létesítményeket üzemeltetett. Szellemi vezetőjük Szayyid Qutb volt. Mára már lwmondott az erőszakról és elfogadta a parlamenti rendszert. Az iszlám világ sok országában működnek szervezetei.

[33] BENKE József: Az arabok története. Alexandra. Budapest, 1997. 383.p. ISBN 963 367 302 X

[34] Küzdelem, erőfeszítés. „Allah útján történő küzdelem", vagyis küzdelem a rossz ellen és a jó megvalósításáért Ennek egy – de nem a legjelentősebb – formája a külső ellenséggel vívott harc, „szent háború".

[35] ROSTOVÁNYI Zsolt: Az iszlám a 21. század küszöbén. Aula. Budapest,1998. 208.p.

Az iszlám katonai hagyományok szerint a muszlimok csak akkor hátrálhatnak meg ha az ellenség legalább kétszer annyi katonával rendelkezik mint a muszlim csapatok. Más hagyományok csak tízszeres túlerő esetén engedélyezik a meghátrálást. Ennek az az oka hogy a dzsihád, egyes definíciók szerint, nem más mint az Allahban való hit. Ha a muszlimok egy gyengébb vagy hasonlóan erős ellenséggel hadakoznak, akkor a saját erejükre támaszkodnak. De ha semmi esélyük sincs, akkor a mudzsáhidek[36], azt bizonyítják hogy vakon bíznak Allahban, és eszerint kerül tettük elismerésre.

Az iszlamista politika sikeresen létrehozta a bello ergo sum (harcolok, tehát vagyok) mentalitást – és emiatt az iszlám vezetőknek állandóan szükségük van a népszerű dzsihádra hogy fenntartsák a vezetői hatalmukat. Ebből következik hogy az Egyesült Államok iraki szereplése alapvetően ki fog hatni a radikális iszlamista mozgalmakra. Az amerikai bukás csak megerősítené a dzsihád apokaliptikus ideológiáját.

Iszlám és kereszténység szembenállásának okai?

Nem kerülhetjük meg az iszlám és kereszténység szembenállásának okait. Nyugatot az iszlám a kereszténységgel azonosítja sok esetben. Foglalkoznunk kell ezzel a kényes témával. Gyakorlatilag az iszlám keletkezésétől kezdődően, tehát csaknem 14 évszázada állandó a konfliktus az iszlám és a Nyugat, az iszlám és a kereszténység között. E konfliktusok esetenként békés versengésben nyilvánultak meg, de gyakran inkább súlyos és hosszan tartó, nagy véráldozatokkal is járó fegyveres harcokhoz vezettek, amelyek hátterében olykor vallási, sokkal inkább azonban politikai, hatalmi, gazdasági és egyéb motivációk húzódtak. E konfliktusokért nem lehet egyértelműen bármelyik felet is hibáztatni. Mindkét fél szemében úgy jelenik meg a másik, mint lényegi pontokon különböző kultúrájú, ráadásul fenyegető idegen, aki egészen más, mint amilyenek mi vagyunk, és aki állandó veszélyforrást jelent, akinek a támadására állandóan számítani kell. Az iszlám kezdete Mohamed és az őt elutasító Mekka lakói közötti összetűzésekhez köthető. Mohamed 622-ben, a hidzsra évében alapítja meg Medinában a sária által irányított teokratikus társadalmat. A sária a Koránban és a Szunnában megmutatkozó isteni törvény, melyet később négy nagy jogtudományi iskola formált rendszerré.[37] E jogalkotások mintegy háromnegyede az állam felépítésével foglalkozik, a fennmaradó rész pedig az egyén és a társadalom viszonyának minden részletére kiterjedő joggyakorlatot foglalja össze. A hidzsrától kezdve láthatjuk tehát, hogy az iszlám vallásból iszlám társadalom lett. Ettől fogva az iszlámban a politika és a vallás szerves egészet alkot.

Ez azt is jelenti elvben, hogy a pluralista és laikus társadalom nem fogadható el az iszlám számára. Ez csupán elv, ugyanis tudunk olyan iszlám országokról, akik pl. azon vannak, hogy az egyház és állam valamilyen

[36] Aki küzd, erőfeszítést tesz valamiért, aki dzsihádot végez.
[37] BOULAD, Henri SJ: Iszlám, kereszténység és a nyugati világ. Christian Solidarity International. CSI-Magyarország. 2008. 09. 27. 2.p. http://www.csi-magyarorszag.hu/pdfs/bouladiszlam.pdf Letöltve: 2015. november 6.

módon szétváljon, vagyis szekuláris államban gondolkodnak. Ilyen állam pl. Törökország, aki azon van, hogy ezzel a cselekedetével is bizonyítsa, hogy alkalmas az EU tagságra. Gyakorlatilag azonban az iszlám társadalom számára nincs szekuláris állam. Európa számára egyház és vallás külön kell, hogy létezzen.

A muszlimok számára csak egy vallás van, az iszlám, ahogy a Korán tanítja. Ebben semmiben nem különbözik a kereszténységtől, amely természetszerűen egyetemes. Elkerülhetetlen volt, hogy ez a két egyetemes vallás összeütközzön egymással. A történelemben meg is mutatkozott ez a szembenállás. Meggyőződésem, ha az iszlám és kereszténység nem tud ma összefogni egy jobb világ érdekében, akkor megint szembe kerülnek. A nehézséget az okozza, hogy az iszlám nem csupán vallás, hanem vallást, társadalmat, politikát és kultúrát egyesítő rendszer. Olyan életforma, amely egész embert kíván, ebben megfelel a középkori kereszténységnek, amely a társadalom minden dimenzióját meghatározta: a vallást, a politikát, a kultúrát, a társadalmi és családi kapcsolatokat. Ez az oka annak, hogy ma nehéz tárgyilagosan szemlélni az iszlámot, különösen Európában.

Véleményem szerint nem kell feltétlenül a konfliktusok megszüntetésére törekedni, hanem kezelni kell tudni azokat, összpontosítani arra, hogy a lehető legkevesebb kár következzen be. Az iszlámra azonban nem csak mint mumusra kell tekinteni. Ha a muszlim hívek imádságára és áhítatosságára gondolunk, vagy arra, hogy az egyszerű emberek életében milyen fontos szerepet játszik az Istennel való viszonyuk, ezek feltétlenül elgondolkodásra intenek bennünket.

A fentiekből is láthatjuk, hogy a kereszténység és az iszlám között aligha beszélhetünk párbeszédről, inkább a konfrontáció lenne a helyes kifejezés. A közeledést a kölcsönös előítéletek sokasága is gátolja. Mégis szükséges a véleményalkotás és az állásfoglalás. Fokozottan figyelnünk kell arra, hogy terjedő vallással állunk szemben, és a történelmi tapasztalatok is intenek minket arra, hogy mi is komolyan vegyük ezt a tényt.

Az ezredforulóig Európa nyitott, toleráns és elfogadó módon viszonyult az iszlámhoz. Az iszlám által képviselt értékek és az általa teremtett lenyűgöző kultúra miatt tiszteletet méltó vallásnak tartotta. Azonban vannak olyan események, amik már Európát is nyugtalanítják, gondolok itt a 2001. szeptember 11-kei eseményre. Ez az aszimmetrikus háború, eltér minden korábbi hasonló összecsapástól, és ezúttal még félrevezetőbb lehet a küzdelem logikájára az és kimenetelére az előző háborúk alapján alkotott elméletek felhasználásával következtetni.[38] Azóta Európa másként kezeli az iszlámot. George Bush egy érdekes hasonlatot alkalmazott, amely szerint az iszlám a „Rossz birodalma", amellyel szemben áll a „jó Birodalma", – ami természetesen Amerika – egyáltalán nem járult hozzá a probléma megoldásához, sőt, megerősíti Samuel Huntington „A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása" című könyvében kifejtett tézisét, mely szerint az iszlám és a nyugati világ közötti konfliktus elkerülhetetlen. A „Nyugat" (és e fogalom alatt

[38] JUNGERT Béla: Migráció és biztonság a globalizáció világában. Theologiai Szemle. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának szakfolyóirata. Kálvin Kiadó. Budapest.2015/3. 159. p. ISSN 0133 7599

jelen esetben Magyarország is értendő) iszlámellenessége vagy e vallással szemben mutatott érdektelensége, a rendkívül sokszínű muszlin kultúra jelenségeinek és értékeinek ignorálása vagy háttérbe szorítása illetve félreértelmezése nem új keletű probléma kontinensünkön, ám napjainkban jelentős mértékben felerősödött ez a tendencia. A tragikus amerikai merényletsorozat felkorbácsolta az indulatokat, és a médiában meglehetősen sok, az iszlám vallás alaptanításait félreértelmező, tévhiteken alapuló, olykor az egész iszlám világot bűnösnek kikiáltó megnyilatkozás hangzott el. A hosszabb távú béke azonban elképzelhetetlen a kultúrák, vallások közötti párbeszéd kiszélesítése nélkül.

Jelenleg az iszlám óriási előnyre tett szert Európában, mivel a keresztény hit visszaszorulóban van, a vallásukat gyakorlók száma pedig soha nem látott méretekben csökken. Így két dolog lehetséges. Vagy a kereszténység megújul és új erőre kap, vagy pedig az általa hagyott szellemi űrt betöltik az iszlám, a keleti vallások, az ezoterika.

Azt gondolom, hogy Európa nem gubózhat be, hogy saját határai mögött békében és biztonságban éljen, hanem „nagy célokra" van szüksége. Ha nincs megfelelő látásmódja és célja, akkor megszűnik önmaga lenni. Évszázadok alatt a hódítás és a nagyhatalmi törekvések szellemétől vezérelve szemet vetett az egész világra, ma azonban a szolgálat és a felelősség elvén meg kell nyílnia a világ előtt. Segítenie kell ma Európának más, nem európai országoknak, hogy ezáltal önmagára találjon.

Hogyan viszonyuljon Európa a muszlimokhoz? Ez nehéz kérdés. Egyfelől megértőnek és humánusnak kell lenni a bevándorlókhoz, akik elveszettek és tanácstalanok a számukra teljesen idegen kultúrában. Így tehát világos, hogy a bevándorlóknak szükségük van a beilleszkedéshez való segítségre. Másfelől azonban a befogadó és megértő hozzáállás nem jelenthet saját kultúrafeladást és kivétel nélkül minden esetben teljes nyitottságot. Az iszlámon belül van egy úgynevezett radikális-aktivista fundamentalista irányzat. Ennek az irányzatnak tanításai és cselekedetei „Nyugat-ellenessége" is rémisztőleg hatnak napjainkban is az amerikai és európai emberekre, jóllehet, óriási hiba a „radikális muszlim mozgalmakat az iszlám egészével azonosítani".[39] Továbbá ez az irányzat csakis az iszlám állam kereteiben gondolkozik és annak minden eszközével – akár erőszakkal is – történő megvalósításáért küzd.[40] Európa nyitottságát vizsgálva biztonságpolitikai szempontból világosan kell látnunk, hogy pl. az iszlám fundamentalizmus ezen irányával szemben nem lehet kompromisszum. Korábban pont Európa teljes nyitottsága tette lehetővé, hogy szélsőségek kicsiny csoportjai európai nagyvárosokban terveljék ki a szeptember 11-ei merényleteket. Ezekkel tisztában kell lennünk, amikor ezt a kérdéskört vizsgáljuk.

Bizonyosan ki lehet jelenteni, hogy a muszlimok nagy többségének semmi kedve csatlakozni a dzsihádhoz, vagy ahhoz hogy politizálják a vallásukat.

---

[39] ARMSTRONG, Karen: Az iszlám világ nyugati szemmel. Európa, Budapest, 1998. 9. p.
[40] ROSTOVÁNYI Zsolt: Az iszlám a 21. század küszöbén. Aula. Budapest, 1998. 348.p.

Az európai gondolkodás rendszerint feltételezi, hogy minden terrorista támadásnak megvan a józan oka, és ha ezeket a politikai panaszokat megfelelően kezelik, akkor a probléma meg fog oldódni.[41] De ha a gyökerek nem politikai természetűek, akkor naivság feltételezni, hogy politikai gesztusok meg fogják változtatni a radikálisok gondolkodásmenetét. Minden olyan kísérlet, ami úgy kezeli a terrorizmust mintha az el lenne választva az intellektuális, kulturális, és vallási alapoktól, bukásra van ítélve. Egy hosszútávú stratégia érdekében a radikális iszlám kulturális és vallási gyökereire kell összpontosítani. Meg kell ismerni az iszlám gondolkodást és vallást, csak akkor tudjuk helyén kezelni a felmerülő problémákat. Sajnos ebben a kérdésben a Nyugat komoly hátrányban van.

Napjainkban állíthatjuk, hogy az iszlám egyáltalán nem ismert. A muszlimoknak ki kellene jelenteniük, „az igazi iszlámban nem létezik terrorizmus." Az iszlám szerint egy embert megölni a hitetlenséggel ér fel. Senki nem olthatja ki egy másik ember életét. Egy ártatlan embert még háború idején sem érhet bántódás.

Senki nem jogosult arra, hogy fatwát[42] adjon ki ebben a kérdésben. Senki nem válhat öngyilkos merénylővé. Senki nem ronthat a tömegek közé testére kötözött robbanóanyagokkal. Teljesen mindegy, milyen vallású a tömeg, ez az iszlám törvények alapján egyszerűen nem megengedett. Még háború idején is – amikor pedig kimondottan nehéz az egyensúlyt megtalálni – szigorúan tilos az ilyesmi.[43]

Csak az lehet a megoldás, ha a radikális és az ortodox iszlám tisztán el vannak választva egymástól. A muszlim világon belüli szolidaritás a radikálisokat segíti. Csak egy iszlám kultúrháború képes átrajzolni a határokat a radikálisok és a mérsékeltek között, úgy hogy az utóbbiak kerekedjenek felül. Alapvető fontosságú hogy egy ilyen küzdelem tisztában legyen az iszlamista terrorizmus vallási alapjaival, és hogy létrehozzon egy mérsékelt és a köz által elismert ellensúlyt. A Koránban nem bátorít senkit az erőszakra, ahogyan sokan ezt gondolják.[44] Egy ilyen alternatív magyarázatnak sziklaszilárd vallási alapokkal kell rendelkezni, és olyan emberek kell, hogy érveljenek mellette, akik elismert iszlám tudósok és vezetők. Fontos az is, hogy széles körben kerüljenek elfogadásra azok a vallási vélemények, amelyek elhatárolódnak a szélsőséges iszlám nézeteitől. Meglátásom szerint ez az út az, amelyet követni kell a jövőben az erőszakos cselekmények elszaporodása miatt az iszlámnak szerte a világon, ahol megjelenek a terrorakciók és ártatlan emberek veszítik el életüket. Ez a harc nehéz, mert az aszimmetrikus hadviselés kiszámíthatatlan, azonban arra kell törekedni, hogy a legjobb felkészültségű szakértők kerüljenek alkalmazásra mind a Nyugat, mind az iszlám vallás részéről egy kialakult konfliktus helyzetének kezelésében.

---

[41] BAR, Shmuel: Az iszlám terrorizmus vallási gyökerei. 2004. http://cikkek.soti.ca/religious-sources-of-islamic-terrorism.html Letöltve: 2015. november 9.

[42] Mértékadó vallásjogi tudósok, mindenekelőtt muftik hivatalos jogi véleménye, lényegében „törvényerejű rendelet"

[43] GÜLEN Fethullah: Az igazi iszlámban nem létezik terrorizmus, http://hu.fgulen.com/content/view/48/45/ Letöltve: 2015. szeptember 25.

[44] AMIR Ali:Islam, Jihad and Terrorism./Jihad: one of the most misunderstood concepts in Islam/-What Does Islam Say about Terrorism. Institute of Islamic Information and Education. http://iiie.net/index.php?q=node/43 Letöltve: 2015. november 9.

Végül, amikor civilizációk összecsapásáról beszélünk, nem mehetünk el a migrációs események mellett becsukott szemmel. Teljességgel elítélek minden erőszakot, ami akár a Nyugat akár az iszlám oldaláról történik. A szélsőségesség Nyugaton belül is erősödik. Ennek számos oka van. Az egyik ilyen ok az, hogy az Európai Unió szabad vallásgyakorlásra hivatkozva szinte mindent megengedett eddig Európában. Épülhettek mecsetek, minaretek és iszlám iskolák, ami nem baj. De hol van ellentételezés a másik oldalon? Épülhettek-e pont annyi számban keresztény templomok és iskolák, hiszen nem csak muszlimok élnek Nyugaton, hanem keresztények is élnek iszlám országokban, nem is kevesen. Az arány korántsem ugyanaz. A Nyugat migrációs politikája sem tetszik mindenkinek. A skandináv országok a legnyitottabbak Európában a migrációt tekintve. Ez sem baj, de át kell gondolni és értékelni, hogy milyen módon tudunk iszlám és Nyugat (muszlimok és keresztények) úgy együtt élni, hogy az egymás szabadságát nem sérti.

A világgazdasági szférában olyannyira erőteljessé vált az elmúlt évtizedekben a globalizáció és interdependencia, hogy annak hatásai alól egyetlen ország sem képes kivonni magát. Az iszlám világ országai is részévé váltak a (tőkés) világgazdaság rendszerének, és gazdaságaik strukturális problémái következtében kénytelenek alkalmazkodni ahhoz. Az elmúlt két évtizedben akár a Nemzetközi Valuta Alap nyomására, akár önként, de valamennyi ország – tekintet nélkül a politikai vezetés nacionalista/szocialista vagy liberális, szekuláris vagy iszlám jellegére – olyan restrikciós illetve szerkezetátalakítási intézkedések meghozatalára kényszerült, amelyek a Valutalap kívánalmainak megfelelnek.

A világ nem univerzalizálódik. Globalizálódik, de a globalizáció multikulturalizmussal, kulturális sokféleséggel és sokszínűséggel kell, hogy együtt járjon. A másság világunknak minden bizonnyal még sokáig velejárója lesz. A tudomány és a technika fejlődése nem szünteti meg a másságot. Ellenkezőleg: lehetővé teszi, hogy a különböző civilizációk megőrizhessék sajátosságaikat és hagyományaik alapján modernizálódhassanak. Az iszlám civilizációnak is ez lehet a jövője. Az iszlámnak úgy kell megőriznie – egyúttal megváltoztatnia – tradícióorientáltságát, hogy – miként az első századokban – rugalmasan reagáljon az újra, azt befogadja, rendszere részévé tegye, tradíciói közé beépítse.[45]

[45] ROSTOVÁNYI Zsolt: Az iszlám a 21. század küszöbén. Aula. Budapest, 1998. 374.p.

FELHASZNÁLT IRODALOM

AMIR Ali:Islam, Jihad and Terrorism./Jihad: one of the most misunderstood concepts in Islam/-What Does Islam Say about Terrorism. Institute of Islamic Information and Education. http://iiie.net/index.php?q=node/43 Letöltve: 2015. november 9.

ARMSTRONG Karen: Az iszlám világ nyugati szemmel. Európa, Budapest, 1998.

ANWAR Musztafa: Az iszlám. In: Kultúra és közösség – Vallás és közösség. Szerk.: S. Szabó Péter. 2001/4 - 2002/1. sz. 89-97.p.

BAR, Shmuel: Az iszlám terrorizmus vallási gyökerei. 2004. http://cikkek.soti.ca/religious-sources-of-islamic-terrorism.html Letöltve: 2015. november 9.

BENKE József: Az arabok története. Alexandra. Budapest, 1997. 533.p. ISBN 963 367 302 X

BOULAD, Henri SJ: Iszlám, kereszténység és a nyugati világ. Christian Solidarity International. CSI-Magyarország. 2008. 09. 27. 1-6.p. 89-97.p.

GÜLEN Fethullah: Az igazi iszlámban nem létezik terrorizmus, http://hu.fgulen.com/content/view/48/45/ Letöltve: 2015. szeptember 25.

HARAI Dénes: Az erőszak kultusza és a civilizáció védelme. (A terrorizmus elleni küzdelem társadalmi, társadalomtudományi kérdései) Kézirat. ZMNE, 2008.

JUNGERT Béla: Migráció és biztonság a globalizáció világában. Theologiai Szemle. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának szakfolyóirata. Kálvin Kiadó. Budapest.2015/3.158-161. p. ISSN 0133 7599

KÉRI Katalin: Az iszlám neveléstörténet kutatásának és tanításának szükségességéről. Acta Pedagogica 2., PTE Tanárképző Intézet, Pécs, 2001/2., 21-26. o. http://kerikata.hu/publikaciok/text/actaisz.htm Letöltve: 2015. november 10.

KIS-BENEDEK József: Az Iszlám Kalifátus és a globális dzsihád új tendenciái. Hadtudomány, A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 24. évfolyam 2014./3-4. szám Budapest, 22-33.p http://mhtt.eu/hadtudomany/2014/3_4/2014_3_4_2.pdf Letöltve: 2015. november 7.

Korán magyar fordítása. https://docs.google.com/file/d/0B4l9LjgvXgvVOXozenBJODdyeHM/edit?pli=1 Letöltve: 2015. november 9.

Nyilatkozat a szíriai és iraki keresztényüldözéssel kapcsolatban. MEÖT-MKPK közös nyilatkozat Forrás: http://meot.hu/

QUTB Szayyid: Al adála al idzstimáíyí fiI - iszlám (A társadalmi igazságosság az iszlámban). Dár as - surúq, Kairó, Beirut, 1983.

ROGERS Michael: A hódító iszlám. Helikon, Budapest, 1987.

ROSTOVÁNYI Zsolt: Mit kell tudni az iszlámról? Kossuth, Budapest, 1983.

ROSTOVÁNYI Zsolt: Az iszlám a 21. század küszöbén. Aula. Budapest, 1998.

SIMON Róbert: Korán – A Korán világa. Helikon, Budapest, 1994.

TOMOLYA János - PADÁNYI József: A terrorizmus jelentette kihívások. Hadtudomány, A Magyar Hadtudományi Társaság Folyóirata 22. évfolyam 2012./3-4. szám Budapest, 34-67.p
http://mhtt.eu/hadtudomany/2012/3_4/HT_2012_3-4_Tomolya_Padanyi.pdf
Letöltve: 2015. november 6.

TOMOLYA János – PADÁNYI József: Harc Tikritért. fordulópont az Iszlám Állam elleni harcban? Hadtudomány (online), 10.17047/HADTUD.2015.25.E.173 Budapest, 173-193. p.
http://mhtt.eu/hadtudomany/2015/2015_elektronikus/16_TOMOLYA_PADANYI.pdf
Letöltve: 2015. november 6.

Nógrádi György: A szekuláris állam felelőssége a migrációs helyzetben

A „régmúlt” XX. század

Túl vagyunk rajta. Sok kutató azt mondta, hogy a XX. század 1917-től 1989-ig tartott. Lehetséges. Ez az alig több mint hét évtized magába foglalta az első és a második világháborút /az első esetében a végkifejletet, a forradalmakat/, azt hogy Európa elveszítette vezető helyét, szerepét a nemzetközi kapcsolatok rendszerében, azt hogy a két háború részint a saját területén folyt és a pusztítás minden korábbi háborúval kapcsolatos nézetet felülmúlt. Az öreg kontinens térvesztésében meghatározó szerepet játszott, hogy a század két kísérlete a vezető szerep elérésére, visszaszerzésére, a fasizmus és a kommunizmus vereséget szenvedett.

Tudomásul kellett venni és ez nem volt egyszerű, hogy a háborúk, az esetek jelentős részében a jólétért folynak és az ideológiák, minden vélt, vagy valós fontosságuk ellenére, hátrább szorultak. Csak így érthetjük meg a század sok sajátosságát, kényszer/érdek/szövetségét.

1618 és 1918 között, a Monarchia 150 évig viselt valahol háborút és a történelem furcsa fintora, hogy ugyanazok a hatalmak voltak a szerb és a horvát oldalon 1914-ben és 1991-ben.

Európa történetében 2659 nagyobb csata zajlott le és ebből 1136-ot a franciák vívtak meg. 1000 év alatt 35 nagyobb háborút folytattak és az államhatárok gyakorlatilag ugyanott vannak, ahol 1000 évvel ezelőtt voltak.

A Föld GDP- je 100 év alatt 25- szörösére növekedett, a kapitalizmus, a szocializmus bukása után, globálissá vált, Kína, vagy India a század végére, több mérnököt bocsájtott ki évente, mint az USA és az Európai Unió együttvéve és a népesség fele Földünkön városlakó lett. 1950 és 2000 között a rendelkezésre álló tudás az 50-szeresére növekedett.

Soha ilyen viharos változásra eddig nem került sor az emberiség történetében.

A második világháború után a Nyugat kapacitásának 2/3-a az USA kezében volt, az amerikai kereskedelmi flotta nagyobb volt, mint az összes többi nyugati együttvéve. A nyugati világ aranykészletének 3/4-e az USA-é volt.

Az USA a második világháborúból megerősödve, míg a Szovjetunió meggyengülve került ki.

A második világháborúban 65 millió ember pusztult el. A háború átrajzolta Európa térképét. Megjelent az új bűvös jelszó: a világbéke.

A Szovjetunió megnyerte a háborút, de elpusztult európai területének a zöme. Az embervesztesség valós nagyságát sokáig letagadták. A mezőgazdaság állapota miatt visszaállt az éhínség. Amíg az orosz mezőgaz-

daság hatékonysága az USA mezőgazdaságához képest 1913-ban 90% volt, ez az arány 1928-ra 50%-ra, 1987-re, nem sokkal a Szovjetunió felbomlása előtt, 10-12%-ra zuhant.

1945-ben sor került az atombomba bevetésére Hirosimában és Nagaszakiban, 1945. augusztus 6-án és 9-én. Elkezdődött a hajsza a német atom tudósok után az USA és a Szovjetunió között. A versenyt az USA nyerte meg. Négy évvel később már volt szovjet atombomba. 1952-ben az USA, tíz hónappal megelőzve a szovjeteket, előállította első hidrogénbombáját, majd 1957-ben felbocsájtották az első szputnyikot, amely új lendületet adott a fegyverkezési hajszának. A nyolcvanas évek végére, már mindkét fél, külön-külön, hatszor lett volna képes a Föld megsemmisítésére.

Az amerikai politikát meghatározta a 4 évig tartó atommonopólium, a 10 hónapig tartó hidrogén monopólium és az a tudat, hogy gazdaságilag legyőzhetetlen és a válságövezetektől óceánok választják el. Gyakorlatilag ezt tükrözte a Truman elv és a Marshall terv meghirdetése is.

A 70-es évek amerikai politikáját két külpolitikai elmélet határozta meg.

Henry Kisinger ötpólusú világ elmélete, amelynek a lényege az volt, hogy a világ öt globális játékosból áll: USA, Szovjetunió, Kína, japán és Nyugat-Európa. A világot meghatározza, Kissinger szerint, hogy katonailag bipoláris (kétpólusú) politikailag viszont ötpólusú. Ez azt jelenti, hogy az ABC fegyverek (atom, bakteorológiai és vegyi) 96-98%-a az USA és a Szovjetunió kezében van, míg gazdaságilag a másik három pólus is jelentős erőt képvisel. Kissinger úgy fogalmazott, hogy az ötpólusú világ mintegy 30 évig fog fennmaradni. Az öt hatalomból bármelyiket világháború veszélye nélkül kinyomni nem lehet és egy hatodik hatalom megjelenését és globális játékossá válását a másik öt nem fogadná el.

Kissinger legfontosabb tétele, hogy az Egyesült Államoknak három védelmi vonalat kell létrehoznia. Az első, vagy belső vonal, az amerikai földrész mellett húzódott az Atlanti és a Csendes óceán partján. Amerikai megítélés szerint ezen a vonalon belül kommunizmus, vagy szocializmus elképzelhetetlen. Ezért az Alaszkától a Tűzföldig terjedő rendszeren kívül esett Kuba és amikor baloldali rendszerek kerültek hatalomra az amerikai földrészen (Chile) az USA vezetés mindent megtett a gyors megbuktatására.

Kissinger második védelmi vonala Grönland, Izland, Azori szigetek, Nigéria, Dél-Afrika, Diego Garcia, Ausztrália és a csendes óceáni szigetek voltak. Az az elképzelés, hogy a NATO mintájára jöjjön létre a SATO (USA, Brazília, Nigéria) nem valósult meg. A 70-es években kiemelkedő jelentőséggel bírt Dél-Afrika, hiszen a dél-afrikai fehér hadsereg egyedül erősebb volt, mint a fekete-afrikai hadseregek együttvéve, Dél-Afrikába több tőke ment, mint Afrika egészébe Dél-Afrika nélkül.

A harmadik védelmi vonal magába foglalta a NATO és a Varsói Szerződés találkozási pontjait, így a norvég-szovjet, az NDK-NSZK, az NSZK-csehszlovák határt. Ázsiában a Szovjetunió déli határait (Törökország, Irán), valamint Japánt és a szigeteket.

Kissinger elképzeléseit az idő igazolta, előrejelzései bekövetkeztek.

Amíg Kissinger a Harvard Intézet igazgató professzora volt, addig Zbigniew Brzezinski a Columbián volt intézet igazgató. Nézetei részint származása, részint pártállása, részint meggyőződése miatt szemben álltak Kissingerével. Nézetrendszere szerint a világot, szemben a kissingeri nézetekkel nem az ötpólusú világ, hanem a két háromszög határozza meg. A felső háromszög a szövetséges háromszög, melynek tagjai Nyugat-Európa, Japán és az USA. Az alsó háromszög pedig az USA, a Szovjetunió és Kína. Brzezinski ugyanazzal az öt hatalommal számolt, mint Kissinger. Amíg Kissingernél az öt hatalom legalábbis papíron egyenlő és ezen belül kiemelkedő szerepe van a szovjet-amerikai kapcsolatoknak, a katonai bipolaritás alapján, addig Brzezinskinél a világ meghatározó hatalma az USA. Ő van mindkét háromszög azon pólusán, amely érintkezik a másik két pólussal. Brzezinski úgy fogalmaz (első tétele), hogy az USA mielőtt kilép a világpolitika színterére, tudja maga mögött szövetségesei (Nyugat-Európa és Japán) támogatását. Második tétele, hogy az „alsó háromszögben" az amerikai-szovjet és az amerikai-kínai kapcsolatok legyenek mindig jobbak, mint a szovjet-kínai kapcsolatok. (kínai kártya) A harmadik tétel pedig, hogy a jövőben az USA és a Nyugat akadályozza meg, hogy az un. harmadik világban akárcsak még egy szocialista orientációjú állam létre jöjjön, mert ezzel az USA végveszélybe kerülne.

Az utolsó, látványos, USA doktrínát Brzezinski és az USA külügyminisztere Vance együtt dolgozták ki. Ennek gyakorlati mozgató rugója az volt, hogy korábban a nemzetbiztonsági főtanácsadó által kidolgozott doktrínába a külügyminiszter (a doktrína végrehajtója) belebukott. Most együtt dolgoztak ki egy doktrínát pontosan a valós végrehajthatóság miatt.

A doktrína lényege, hogy a világ négy országcsoportból áll. Az egyes a fejlett tőkés országok (amely leegyszerűsítve megfelel a kissingeri ötpólusú világ három tagjának és a Brzezinski féle háromszög felső háromszögének) A kettes világ a szűken vett szocialista országok (Kína nélkül) A hármas világ a stratégiai nyersanyagban gazdag államok, míg a negyedik világ a szegények. Az amerikai elmélet abból indult ki, hogy a doktrína megalkotásakor, a 70-es évek végén, szemben állt egymással az egyes-kettes, az egyes-hármas és az egyes-négyes világ, vagyis a világ ellentéteinek központjában a fejlett nyugati államok álltak. Ezt meg kell szüntetni úgy, hogy megszűnjenek az ellentétek az egyes és a hármas világ között, magyarul a fejlett tőkés országok és a stratégiai nyersanyagokban gazdag harmadik világ között és 3-5 éven belül lecsökkenjenek az ellentétek az egyes és a négyes világ között (fejlett tőkés országok és a szegények). Ennek útja, hogy a gazdag országok adják át a GDP 1%-át, segélyként, a szegényeknek. (a valóságban ezt csak Svédország tette meg.)

A stratégiai cél az volt, hogy néhány éven belül az egyes, hármas és négyes világ ellensége a kettes világ, a létező szocializmus legyen. Célul tűzték ki, hogy ki kell robbantani a három legproblematikusabb szocialista országot (Lengyelország: az állam-egyház ellentéte, a szocialista ipar és a kisparaszti mezőgazdaság, vala-

mint a lakosságban meglévő nagyarányú német és orosz ellenes érzelem miatt. Romániát, mivel a Ceausescu halála után törvényszerű robbanás következik be és Jugoszláviát, ahol az észak- dél, tengerpart-szárazföld ellentétek csak fokozódni fognak Tito halála kapcsán).

A második világháború és az utána következő idő volt az amerikai vonzóerő csúcsa.

Kissinger, Brzezinski elméletei után, 1981-től 8 éven át, Ronald Reagen lett az Egyesült Államok elnöke. A korábbi tudományos előrejelzések leszűkültek, perifériára kerültek. Ezzel együtt, az elnök 8 éve alatt, a Szovjetunió a szétesés szélére került, majd röviddel később darabjaira hullott. Lehet támadni Reagen elnököt a hozzáértés, a szakértelem hiánya miatt, de soha korábban egyetlen amerikai elnök sem volt oly sikeres a stratégiai feladat megoldásában, a hidegháború befejezésében és megnyerésében, mint ő.

Ronald Reagent az elnöki székben a korábbi alelnök, idősebb Bush követte. 4 éves elnöksége alatt bekövetkezett a Szovjetunió szétesése.

Könyve: Bush-Scowcroft: Átalakított világ, a korszak egyik legjobb memoárja, amely szemben sok hasonló korábbi és későbbi művel, az események elemzése mellett, az elnök és nemzetbiztonsági főtanácsadója vívódásait is megírja a döntések meghozatalával kapcsolatban (iraki háború stb.) A könyv egyik legérdekesebb megállapítása, hogy az USA történelme folyamán több, mint 200 háborút kezdett el, de mindössze 4 esetben üzent hadat.

Szeptember 11-e után a multikulturális társadalom elve megbukott. A muzulmán világ döntő része soha nem fogadta el szeptember 11-e tényét.

Az Egyesült Államok válasza az eseményekre a biztonság felértékelése volt a szabadságjogok kárára, míg Európa, akkor a szabadságjogokat választotta.

A globalizált világ egyik óriási tanulsága, hogy az arab világ döntő része a globalizáció vesztese és az arab világ 25%-a 2 Dollárnál kevesebből él naponta. A férfiak 25, a nők 5o%-a analfabéta. Bonyolítja a helyzetet, hogy Európa perifériái a globalizáció vesztesei. Ilyen Észak-Afrika és ilyen a Független Államok Közösségének jelentős része is. Nem véletlen, hogy mind máig a térségből egyetlen Nobel díjas sem került ki.

Szeptember 11-e után folytatódott és felgyorsult a NATO és az Európai Unió keleti bővítési folyamata. A két szövetség a bővítést és nem a struktúrák elmélyülését választotta. Ezzel, akaratuk ellenére, mindkét szövetséget felhígították és bár a cél a közeledés az orosz határokhoz volt és az új tagokkal mindkét szervezet durván 20 évvel a hidegháború vége után 1000 km-t ment keletre, ez a szervezetek potenciális meggyengülésével járt.

Én szeptember 11-e kapcsán, egy nappal később négy kérdést tettem fel a rádiókban és a televíziókban

vizsgálni kell a CIA felelősségét (erre a valóságban soha nem került sor)

meg kell gyilkolni Oszama Bin Ladent (erre évekig kellett várni)

globális választ kell adni az Al Kaidának (erre máig sem került sor)

pontosan kell tudni, hogy lesz-e újabb csapás (ma sem tudjuk)

Nyugati célként jelent meg, hogy ne legyen USA ellenes arab egység. Szeptember 11 valós tanulsága az is, hogy a káosz, a terror alig kivédhető, erősen befolyásolja a világbékét, a nemzetközi kapcsolatokat és a terroristák elképesztően kis anyagi ráfordítással óriási károkat tudnak okozni a nyugati világnak.

Szeptember 11 tanulsága volt, hogy az USA a világ dolgait máshogy látta, mint az Európai Unió. Nincs közös fenyegetettségi elemzés sem Európán belül, sem Európa és az USA között. Az USA nem ismeri el a fennálló status quo-t.

Néhány évvel később megjelent US Intelligence Community Clobal Trends 2025 című anyag. Az USA hírszerzési közössége által készített összefoglaló főbb megállapításai a következők voltak.

Oroszország világhatalmi státuszát befolyásolja, hogy magas az állami szintű korrupció, nem invesztálnak megfelelő mértékben az energia szektorra és magas szintű a bűnözés.

Az arab világon kívül lévő iszlám államok, ilyen Irán és Indonézia a jövőben nagyobb szerepet fognak játszani a nemzetközi kapcsolatokban.

Közép és Kelet Európában a kormányok döntéseit befolyásolja a szervezett bűnözés. (az erre adott lépéseket Románia esetében, megtapasztaltuk.)

Afrika egy részében és Dél Ázsiában államok fognak elsorvadni, mivel képtelenek lesznek a lakosság biztonságát és egyéb létszükségleteit garantálni.

2025-re a világ, a kőolaj helyett, új technológiára fog átállni.

A világ pénzügyi rendszerében több központ fog kialakulni az USA Dollár veszíteni fog erejéből.

A nukleáris fegyverek felhasználásának valószínűsége a szükséges technológiához való hozzájutással növekedni fog, ezzel együtt növekedni fog a korlátozott célú csapások lehetősége (lásd a koreai helyzetet)

A klíma változás egyenetlen lesz, a felmelegedés miatt nagyobb termés várható Oroszországban és Kanadában.

Az Egyesült Államokat az Európai Unióval összehasonlítva tény, hogy a kutatás fejlesztésre az USA-ban a GDP 2,8%-át, míg az Európai Unióban 2%-át költik. A tudósok száma az USA-ban kétszer annyi, mint Eu-

rópában. A várható élettartamban a különbség minimális, az USA-ban 78 év, Európában 80 év. Az energiafogyasztás az USA-ban az európai átlag kétszerese. Érdekes, hogy az amerikaiak 5%-a szeretné, hogy a fia elnök legyen. Európában hasonló felmérés nem készült.

A világ összes polgári pereinek 90%-a az USA-ban van.

Szeptember 11. talán legfontosabb tanulsága, hogy nincs jó és rossz terrorista a hidegháború vége után több, mint 10 évvel végre kimondható, hogy minden terroristát elítélünk.

Szeptember 11. legfontosabb tanulsága, hogy a nyugaton elkövetett pusztítás mellett a legnagyobb kárt az Iszlám világnak okozta. Az iszlám fundamentalizmus ahol hatalomra került, ott csőd következett be.

el a kezekkel

nem vállalni kötelezettséget

a győztes oldalára állni

Felhívta a figyelmet arra a tényre, hogy az ENSZ első 45 éve alatt mindössze kétszer hozott szankciót egy-egy ország ellen. 1966-tól Rodézia ellen és 1977-től Dél Afrika ellen. A kilencvenes évektől gyakorlatilag számtalan szankciót hozott az ENSZ.

A CIA előrejelzései Kubáról és Iránról tévedések voltak. Elfelejtettük, hogy az emberiség többsége szegény, egynegyede iszlám és több mint a fele Ázsiában él. Az amerikai külpolitika számára a legfontosabb megválaszolandó kérdések

Az elmúlt 40 évben 7 konzervatív és 3 demokrata elnöke volt az USA-nak és ezek közül egyik sem volt szélsőséges. 2016-ra az európai közhangulat megváltozott és kérdés, hogy ez érződni fog-e az őszi amerikai választásokon.

Obama megválasztásakor 2008-ban Európa megkönnyebbült, sok helyen kitették az amerikai lobogót, mert a korábbi európai felmérések azt mutatták, hogy az európai lakosság a világbékét veszélyeztető két legfontosabb hatalomnak az USA-t és Iránt tekintette.

A mostani helyzetet jól jellemzi, hogy új világrend van és új világzavar. Az amerikai politika kifáradt. Európa továbbra is politikai törpe és gazdasági középhatalom. A jelenlegi helyzet előre vetíti, hogy az USA fejlődése mai formájában nem fenntartható, nagyon sok cég kihelyezi termelését az USA-ból.

A BRICS országok együttműködése szintén kifulladt, Brazília mély politikai, morális és gazdasági válságban van. Dél Afrika helye, szerepe folyamatosan csökken, Oroszország, Kína és India pedig szövetséges és ellenfél egyidejűleg. A világban terjed a demokrácia és a nacionalizmus, egyre több nemzeti kormány jött létre és megnövekedett a vetélkedés az ideológiák és értékrendek között.

Az USA számára komoly kihívást jelent, hogy az újszülött gyerekek többsége színes bőrű, megdőlt az az amerikai elmélet, hogy az USA vezetése csak fehér férfi, protestáns és angolszász lehet. Kína néhány éven belül bruttó GDP-ben le fogja hagyni az USA-t, miután pár évvel ezelőtt Japánt lehagyva a világon a második helyre került és ez sok amerikai számára felveti azt a kérdést, hogy véget ért-e a PAX Americana kora. Az USA előnye a világban lecsökkent, de ma is óriási a hírszerzés, a honvédelem és a K + F területén. Az az amerikai elv, hogy az USA missziót teljesít a világban, egyre kevésbé elfogadható szövetségesei és ellenségei részére egyaránt. Míg az USA-ban a lakosság 90%-a hisz természetfeletti lényben, ez az arány az Európai Unióban 30-40%. A lakosság 50%-a templomban járó az USA-ban, míg Európa esetében ez 10%. Amíg ifjabb Bush beiktatásakor a szabadság szó 47-szer hangzott el, addig Obama esetében egyetlen egyszer sem.

A mai nemzetközi intézmény rendszer elavult, mert nemzetállamokon alapult, de ennek korszerűsítésére mind máig nem került sor.

Jelenleg a nyugat katonailag verhetetlen, csakhogy az aszimmetrikus háborúban nem a hagyományos erőviszonyok érvényesülnek. A XXI. század új elképzelései a halott nélküli háború, az információs hadviselés, az ölés nélküli győzelem és a digitális háború a valóságban még kevésbé léteznek.

Fotó: Galambos Ádám

Laborczi Géza: Gyülekezetek szociális felelőssége és lehetőségei

„Te pedig ezt mondd Istenednek, az Úrnak a színe előtt: Bolyongó arámi volt az ősöm, aki lement Egyiptomba, és jövevény volt ott kevesedmagával, de nagy, erős és hatalmas néppé lett ott.” 5 Móz 26,5

„jövevény voltam és befogadtatok” Mt 25,35

Mózes arra tanította a választott népet, hogy amikor minden esztendőben – aratási hálaadó ünnepen – megáll a terményekkel Isten színe előtt, emlékezzen meg arról, hogy honnan jött: jövevényként, idegenként, menekültként érkezett Ábrahám arra a vidékre. A nomád életformát felváltotta ugyan a civilizált, de Mózes a hagyomány megteremtésével és elrendelésével a letelepedett nép számára nagyon fontos tudást akar átadni: *a vándorlás, jövevénylét, a migráns állapot fejezi ki legplasztikusabban, és legdrámaibb módon a világban való létünk lényegét*. Ennek az ősi tapasztalatnak az őrzésére, tanulására, nemzedékről nemzedékre való továbbadására kötelezi népét, hogy sem jómódban, sem üldöztetésben erről meg ne feledkezzen.

Az ősi „mondóka” ismételgetése mellett még két fontos elem van jelen ebben az ősi ünnepi liturgiában, pontosabban a Mózes által kért gyakorlatban. Amikor a föld termésének legjavát az Úr elé viszi a „termelő”, ez nem rituális cselekedet csupán, hanem a legmélyebb *Isten ismeretről* szól. Annak tanulásáról, hogy mindenben a teremtő, megtartó, szabadító Úr munkáját lássuk. A másik – ettől elválaszthatatlan – a *szolidaritás* ébrentartása. Mózes azt is elrendeli, hogy a termény betakarításkor hagyjanak a földeken maradékot a szegények, a jövevények megsegítésére. Tehát minden termelő a *feleslegéből* adjon a rászorulónak, függetlenül attól, hogy az „hazai” vagy „külföldi”.

Azt gondolom, hogy hitgyakorlatunk, keresztyéni, európainak mondott kultúránk nagyon elfelejtette ennek a hagyománynak a lényegét. Ma az európai kultúra és keresztyénség a menekültválság kapcsán azt éli meg, amit a minta nélküli szülő a gyermeknevelésben: a modell hiányában csak pánik reakciókra futja. Gyűlölni a menekülteket, szidni a politikusokat, egyházi levelező listán egymást kiátkozni stb.

Két fontos felismerés következik a bibliai hagyomány ismeretéből, vagy újbóli felfedezéséből: *a bűnbánat és az öröm*. A bűnbánat, mert összkomfortossá vált keresztyénségünk, elfelejtettük, hogy mindannyian jövevények, menekültek, migránsok vagyunk ezen a világon. Az öröm, mert még ebben a válságos időben is van hova fordulnunk, van példánk, modellünk, amit követhetünk felszabadult hittel, megszentelt élettel.

Természetesen az egyetemes emberi és vallási dimenzión túl számunkra van még egy nagyon fontos szempont is. Annak felismerése, hogy maga a *Názáreti is ezt a tradíciót folytatta*. Sőt, életében és önként vállalt halálában ennek egyetemes és mindenkire érvényes voltát mutatta meg. A jövevény, a szegény, a rászoruló felismerése és befogadása tehát a krisztushit próbája, sarokköve. Status confessionis, azaz *hitvallásos helyzet*. Másként fogalmazva, ezen a ponton dől el hitünk valódisága, hitelessége, ereje.

Nem tudom megmondani, hogy a jelenlegi események miként eszkalálódnak, hova tartanak, de egyre jobban az a benyomásom, hogy a Történelem Ura a nehezedő eseményekkel, az egyre értelmezhetetlenebb történésekkel újra hitvallásos helyzetbe „kényszerít" bennünket, keresztyéneket. Elkényelmesedett keresztyénségünk ítéletét kell meglátnunk abban a megosztottságban is, ahogy a menekült kérdésre reagált egyházunk. Másképp fogalmazva: nem az u.n. keresztyén Európa léte a tét, hanem a krisztusi szemlélet jelenléte. Pierre Theilhard de Chardin elképzelése szerint a mindenség központja Krisztus, és ehhez viszonyítva értelmezhető minden emberi és egyházi lét, cselekedet. A „szeretet koldusait" segítő minden tettünk ezt a krisztusi centrumot erősíti, minden egyéb pedig természetszerűleg azt gyengíti.

centrumot erősíti, minden egyéb pedig természetszerűleg azt gyengíti.

Természetesen keresztyénként azt is fel kell ismernünk, hogy a világ, amelyben élünk nem az evangélium, a szeretet „törvényszerűsége" szerint működik. A kihívások, a nehezen értelmezhető események mind arra figyelmeztetnek bennünket, hogy keresztyénként egy súlyos feszültséggel kell együtt élnünk: miközben mi az evangéliumi Jót szeretnénk megvalósítani, a világban ezzel ellentétes folyamatok erősödnek meg. Luther Márton is szembesült ezzel a minden krisztuskövetőt érintő konfliktussal. Ennek egyik lehetséges feloldásaként alkotta meg az Isten kettős kormányzásáról vallott nézetét. Ebben arról értekezik, hogy *Isten két mandátummal vezeti a világot*: a törvény közvetett, a világi hatalom számára adott eszközeivel és az evangélium közvetlen, az egyházi szolgálat számára adott feladatokkal. Emberi értelemben e két területet el kell választani, mert a világi hatalomnak nincs mandátuma az egyházi élet szabályozására és az egyházi hatalomnak pedig nincs felhatalmazása a világi ügyekre. Mind a világi, mind az egyházi mandátum a saját felelőssége szerint működik, a természetes átfedésekkel együtt.

Ebben a vonatkozásban sem kerülhető meg az *egyház prófétai szolgálatának* újragondolása. Nagyon nagy kísértés, hogy az egyházat a hatalomhoz való viszonya alapján ítélik meg, így lehet ellenzéki vagy kormánypárti, jobboldali vagy baloldali kategóriákkal kísérletezni. Ezek azonban messze nem ragadják meg az egyház Istentől kapott küldetésének a lényegét. Az egyház prófétai szolgálata nem írható le a politikai kategóriák segítségével. A bibliai gondolkodásmód alapvetően ara tanít, hogy Isten választott népének feladatát küldetéséből érthetjük meg. Ez pedig Isten királyi uralmának elősegítését jelenti. Ez a szemlélet szabadíthat meg a szűkkeblű felekezetieskedéstől éppen úgy, mint a mindenben feloldódó univerzalizmus veszélyétől. A gyülekezetnek is az a feladata, hogy helyi szinten munkálja is Isten országának épülését.

Ez vezet el minket az *identitás* kérdéséhez.

Milyen identitással élik ma a keresztyén közösségek hétköznapjaikat és mely pontokon kell változtatni ahhoz, hogy küldetésünket, prófétai szoláglatunkat jól tudjuk betölteni.

Gyülekezeteinkben ma két fajta identitás dominanciája figyelhető meg. Az egyiket *felekezeti* identitásnak, a másikat *liturgikus* (*szertartásos*) identitásnak nevezem.

A felekezeti identitás fogalma alatt azt értem, amikor egy közösség az évszázadok alatt felhalmozott teológiai tudást őrzi és azt igyekszik a következő nemzedéknek továbbadni. Akkor vagyok jó katolikus, református, evangélikus, baptista, stb, ha az adott felekezet tanítását ismerve identifikálni tudom magam a „vallások piacán", és az adott „cég" jelzésével mind magamat sorolom be, mind másokat is segítek identitásom megértésében.

Liturgikus identitás alatt azt értem, hogy egy vallási közösséghez való tartozás kultikus, szertartásos formában is megjelenik. Tehát akkor vagyok jó evangélikus, ha részt veszek egyházam liturgikus közösségében.

Anélkül, hogy e két identitás jogosságát, fontosságát vitatnám, szeretném a figyelmet egy másik identitásra is felhívni: jelesül a *szeretet identitásképző* és identitást erősítő szerepére. Maga Jézus is arra tanította tanítványait, hogy erről a tőle tanult szeretetről lehet felismerni, identifikálni, azonosítani a tanítványokat: Jn 13, 35. Jézus éppen az ellenség szeretetének radikális meghirdetésével érzékelteti isten határokat nem ismerő szeretetét, és ennek alapján kéri követőitől is ezt a magatartást. Ez pedig befogadást jelent, a bajba jutottak számára a gyülekezet *gyógyító közösséggé* válhat.

Nyíregyházán, ahol élek és szolgálok négy *diakóniai* intézményt tart fenn egyházunk: idősek otthonát, fogyatékkal élők intézményét, szociális alapellátást nyújtó szeretetintézményt és hajléktalanokkal foglalkozó szeretetszolgálatot. Ezekben szociális balesetben megsérült embertársainkról gondoskodunk, hogy a szakszerű ellátáson túl gyógyító közösségre leljenek gyülekezeteinkben.

A jelenlegi helyzetben Országos Egyházunkkal együttműködve egy menekült családokat befogadó integrációs ház szervezésében vagyunk. Bízom benne, hogy a hamarosan induló új szolgálat is áldásosan szolgálhatja majd Isten országának épülését.

A kétpólusú világrend összeomlását követően két politológus két nagyszerű munkában foglalta össze látását az új világrendről.

Samuel P. Huntington „A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása" című művében arról ír, hogy a vallás és a kultúrák összecsapása várható a világ történetében, ennek minden drámai és romboló hatásával. A világban egy új rend kialakulása zajlik. A különböző vallások és kultúrák jelenlegi egyensúlyát felváltja egy, az összecsapásokra épülő rendszer. Véleménye szerint az európai kultúra folyamatos konfliktusba kerül más civilizációkkal.

Yosihiro Francis Fukuyama a másik szerző, aki a Bizalom című munkájában arról ír, hogy az emberiség jövője attól függ, hogy a kétpólusú világrend összeomlása után a különböző társadalmak és kultúrák megtalálják-e a bizalom belső és a külső erejét.

Talán nem igényel külön magyarázatot, hogy keresztyénként melyik hipotézis sikeréért kell küzdenünk, tennünk és imádkoznunk.